

# خطابه غدیر

گزارش مراسم سه روزه در غدیر خم  
متن عربی و ترجمه فارسی خطبه غدیر

---

محمد باقر انصاری

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اهداء

به پيشگاهِ قنبر

غلامِ مولايِ امير المؤمنين عليه السلام

## راهنمای کتاب

پیشگفتار: غدیر، عقیده ما ..... ۵

### بخش اول: شناختی از غدیر

۱. ترسیمی از مراسم سه روزه در غدیر خم  
آغاز سفر از مدینه تا غدیر ..... ۷
- حضور در غدیر ..... ۹
- مراسم بعد از خطبه ..... ۱۵
۲. شیاطین و منافقین در غدیر  
شیاطین در غدیر ..... ۲۰
- منافقین در غدیر ..... ۲۱
۳. نگرشی به اهداف خطابه غدیر  
محور سخن در خطابه غدیر ..... ۲۴
- آماری از مطالب خطبه غدیر ..... ۲۵
۴. سند و متن و کتابشناسی و عید غدیر  
کتابشناسی غدیر ..... ۲۷
- مدارک و اسناد خطبه غدیر ..... ۲۸
- تنظیم متن کامل و ترجمه خطبه غدیر .. ۳۰
- عید و جشن غدیر ..... ۳۱

### بخش دوم: متن عربی خطبه غدیر

متن کامل مقابله شده با نُسخه در ۱۱ بخش ۳۳

### بخش سوم: ترجمه فارسی خطبه غدیر

ترجمه طبق متن کامل در ۱۱ بخش ..... ۵۸

## غدیر ، عقیده ما

«غدیر» عنوان عقیده ما و اساس دین اسلام و ثمره نبوت پیامبر ﷺ است. پیام غدیر تعیین صراط مستقیم تا آخرین روز دنیا است، و خطابه غدیر زنده ترین سند «ولایت مطلقه الهیه دوازده امام علی (ع)» است.

برای ترسیم کامل صحنه غدیر، جمع بندی مجموعه وقایعی که در غدیر خم و قبل و بعد از آن به وقوع پیوسته، حقایق ناگفته ای را روشن می نماید. در پی آن، خطابه پیامبر ﷺ در غدیر که آخرین و مهمترین سخنرانی آن حضرت در بزرگترین اجتماع مسلمانان است، باید به عنوان سند معتبر و آبروی ابدی اسلام به صورتی شایسته تنظیم شود و در معرض دید جهانیان قرار گیرد.

آگاهی کامل از شکل ماجرای غدیر، توجه عمیقی نسبت به خطابه غدیر و ضرورت یادگیری این قانون نامه بزرگ اسلام ایجاد نموده، و حفظ نسخه ای از آن کلام فراموش نشدنی از مهمترین روز تاریخ اسلام را لازم

می‌نماید.

در راستای این مهم، نوشته حاضر ابتدا واقعه غدیر را ترسیم کرده و سپس به مدارک خطبه پرداخته، و پس از آن متن خطابه غدیر را با ترجمه آن تقدیم نموده است. تفصیل وقایع غدیر و منابع آن و تفسیر خطبه در کتاب «اسرار غدیر» به طور کامل آمده و نوشته حاضر خلاصه و اقتباسی از آن کتاب است.

چاپ اول این کتاب در عید غدیر سال ۱۴۱۵ مقارن با بهار ۱۳۷۴ انجام شد. اینک چاپ چهاردهم آن با ویرایش جدید تقدیم می‌شود.

در اجرای فرمان مطاع پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - که در غدیر خم از همه مسلمانان خواستند پیام غدیر را به نسل‌های بعد از خود و به هر کس که خبر ندارد برسانند - کتاب حاضر یک دوره کامل و فشرده از واقعه غدیر را تقدیم می‌نماید. باشد که فرد فرد مسلمانان از این رهگذر استفاده کنند و سالانه لا اقل یک بار این واقعه را مطالعه کنند و برای آنان که نمی‌دانند بازگو کنند، و در حفظ متن خطبه آن به عنوان مهمترین پیام اسلام سعی نمایند.

به امید پذیرش در پیشگاه مقدس امیرالمؤمنین عَلَيْهِ السَّلَام، نوشته حاضر را به دریای بیکران غدیر تقدیم می‌نمایم. در انتظار روزی که با ظهور موعود غدیر حضرت بقیه الله الأعظم عجل الله فرجه، گرمی حضور صاحب ولایت را - که حیات حقیقی قلوب است - با تمام وجود احساس کنیم.

عید غدیر ۱۴۲۵، دهم بهمن ۱۳۸۳  
قم، محمد باقر انصاری

## ترسیمی از مراسم سه روزه در غدیر خم

### آغاز سفر از مدینه تا غدیر<sup>۱</sup>

در سال دهم هجرت، از طرف خداوند به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله دستور داده شد تا دو مسئله اساسی اسلام را به طور مفصل و رسمی به مردم ابلاغ نماید: حج، ولایت و خلافت دوازده امام علیهم السلام.

در پی این فرمان، اعلان عمومی برای سفر حج داده شد، و جمعیتی بیش از صد و بیست هزار نفر از هر سو عازم مکه شدند. پیامبر صلی الله علیه و آله و جمعیت همراه با احرام از میقات به سوی مکه حرکت کردند؛ و پس از ده روز در پنجم ذی الحجة وارد این شهر شدند.

امیرالمؤمنین علیه السلام - که از طرف پیامبر صلی الله علیه و آله به یمن و نجران رفته بودند - به همراه دوازده هزار نفر از اهل یمن با احرام وارد مکه شدند.

#### برنامه حج

با رسیدن ایام حج، پیامبر صلی الله علیه و آله به عرفات و مشعر و منی رفتند، و اعمال حج را با تمام واجبات و مستحبات آن به مردم آموختند.

۱. بحارالانوار: ج ۳۷ ص ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۲۰، ۱۵۸، ۲۰۱، ج ۲۱، ص ۳۶۰، ۳۸۰، ۳۸۳، ۳۹۰.  
عوامل: ج ۳/۱۵ ص ۳۹، ۱۶۷، ۲۹۷. الغدیر: ج ۱ ص ۹، ۱۰، ۲۶۸. کتاب سلیم: ص ۷۳۰.

در منی پیامبر ﷺ دو بار سخنرانی کردند، و زمینه را برای اعلام ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام آماده فرمودند.

همچنین آن حضرت به امر خداوند، و دایع انبیاء علیهم السلام را به امیرالمؤمنین علیه السلام تحویل دادند.

#### لقب «امیرالمؤمنین»

پس از بازگشت به مکه، جبرئیل از طرف خداوند لقب «امیرالمؤمنین» را به عنوان اختصاص آن به علی بن ابی طالب علیه السلام آورد؛ و به دستور پیامبر ﷺ بزرگان اصحاب خدمت امیرالمؤمنین علیه السلام حاضر شدند و با خطاب «السلام علیک یا امیرالمؤمنین» به آن حضرت سلام کردند؛ اگرچه اعطای این لقب و نظیر این برنامه قبلاً نیز انجام شده بود.

#### اعلان عمومی برای حضور در غدیر

بلافاصله پس از اتمام حج، «بلال» منادی پیامبر ﷺ از طرف آن حضرت اعلام کرد: «فردا کسی جز معلولان نباید باقی بماند، و همه باید حرکت کنند تا در وقت معین در غدیر خم حاضر شوند».

«غدیر خم» که دارای آب و چند درخت کهنسال بود و قبل از جحفه در تقاطع مسیرها قرار داشت، به امر خاص الهی انتخاب گردید.

پس از این اعلان، مردم با تعجب از حرکت فوری پیامبر ﷺ، خود را برای خروج از مکه آماده کردند. حتی عده‌ای از اهل یمن که مسیرشان به سمت شمال نبود و نیز عده‌ای از اهل مکه آماده شدند تا همراه حضرت تا غدیر بیایند.



## مضبور در غدیر<sup>۲</sup>

### برنامه‌های قبل از خطابه

صبح آن روز که پیامبر ﷺ از مکه حرکت کردند، جمعیتی بیش از صد و بیست هزار نفر همراه حضرت به سوی غدیر خم آمدند.

با رسیدن به منطقه غدیر، حضرت مسیر حرکت را به سمت راست جاده تغییر دادند و دستور دادند منادی ندا کند: «همه مردم متوقف شوند و آنان که پیش رفته‌اند بازگردند و آنان که پشت سر هستند توقف کنند، تا همه در محل از پیش تعیین شده جمع شوند». همچنین دستور دادند: «کسی زیر درختان کهنسالی که در آنجا بود نرود و آن مکان خالی بماند».

با این دستور همه مرکب‌ها از حرکت ایستادند و مردم در منطقه غدیر پیاده شدند، و هر یک برای خود جایی پیدا کردند و خیمه‌ها را بر پا کردند و مستقر شدند. شدت گرما در اثر حرارت آفتاب و داغی زمین به حدی بود که مردم - و حتی خود حضرت - گوشه‌ای از لباسشان را بر سر انداخته و گوشه‌ای از آن را زیر پای خود قرار داده بودند، و عده‌ای از شدت گرما عبا را به پاهایشان پیچیده بودند.

پیامبر ﷺ به سلمان و ابوذر و مقداد و عمار دستور آماده سازی زیر درختان کهنسال را دادند. آنان پس از کندن خارهای زیر درختان و جمع آوری سنگ‌های ناهموار، زیر درختان را جارو زده و آب پاشی

۲. بحار الانوار: ج ۲۱ ص ۳۸۷، ج ۳۷ ص ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۲۰، ۱۲۷، ۱۳۶، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۷۳، ۱۹۵، ۲۰۹، ۲۱۵، ۲۱۹، ج ۴۱ ص ۲۲۸. عوالم: ج ۳/۱۵ ص ۴۱، ۴۲، ۴۴، ۴۵، ۵۰، ۵۶، ۵۷، ۶۰، ۶۵، ۶۸، ۷۵، ۷۹، ۸۰، ۸۵، ۹۷، ۹۸، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۴۴، ۱۹۴، ۱۹۵، ۲۰۱، ۲۰۳، ۲۰۵، ۳۰۱. الغدیر: ج ۱ ص ۱۰، ۲۲، ۵۸، ۲۷۱، ۲۷۴، ۲۹۱.

کردند. در فاصله بین دو درخت روی شاخه‌ها پارچه‌هایی انداختند تا سایبانی از آفتاب باشد، و آن محل برای برنامه سه روزه‌ای که حضرت در نظر داشتند کاملاً مساعد شود.

در زیر سایبان، سنگ‌ها را روی هم چیدند و از رواندازهای شتران و سایر مرکب‌ها نیز کمک گرفتند و روی همه آن‌ها پارچه‌ای انداختند، و منبری به بلندی قامت حضرت ساختند. این منبر را طوری بر پا کردند که نسبت به دو طرف جمعیت در وسط قرار بگیرد، و پیامبر ﷺ هنگام سخنرانی مُشرف بر مردم باشند تا صدای حضرت به همه برسد و همه آن حضرت را ببینند. البته یک یا چند نفر سخنان پیامبر ﷺ را برای مردم تکرار می‌کردند تا افرادی که دورتر قرار داشتند مطالب را بهتر بشنوند.

#### کیفیت سخنرانی پیامبر ﷺ

انتظار مردم به پایان رسید. منادی پیامبر ﷺ ندا داد تا مردم جلوی منبر اجتماع کنند، و با آماده شدن صف‌ها نماز را به جماعت خواندند.

بعد از آن مردم ناظر بودند که پیامبر ﷺ بر فراز آن منبر ایستادند، و به امیرالمؤمنین علیه السلام دستور دادند بالای منبر بیاید. آن حضرت نیز بالای منبر رفته و یک پله پایین‌تر در طرف راست پیامبر ﷺ ایستادند.

سپس حضرت نگاهی به راست و چپ جمعیت نمودند و منتظر شدند تا مردم کاملاً جمع شده آرام گردند. پس از آماده شدن مردم، پیامبر اکرم ﷺ سخنرانی تاریخی و آخرین خطابه رسمی خود را برای جهانیان آغاز کردند.

سخنرانی پیامبر ﷺ در غدیر با شیوه خاص آن که دو نفر بر فراز منبر در حال قیام دیده می شدند حدود یک ساعت طول کشید. این بیانات حضرت - با در نظر گرفتن ترتیب مطالب خطبه - در یازده بخش قابل ترسیم است:

در اولین بخش سخن، حضرت حمد و ثنای الهی به جا آورده، صفات قدرت و رحمت حق تعالی را ذکر فرمودند، و به بندگی خود در مقابل ذات الهی شهادت دادند.

در بخش دوم تصریح فرمودند که باید فرمان مهمی درباره علیؑ ابلاغ کنم، و گرنه رسالت الهی را نرسانده‌ام و ترس از عذاب خدا دارم.

در سومین بخش، آن حضرت امامت دوازده امام بعد از خود را تا آخرین روز دنیا با عمومیت ولایت آنان بر همه انسان‌ها، و در طول زمان‌ها و در همه مکان‌ها، و نفوذ کلماتشان در جمیع امور اعلام فرمودند.

در بخش چهارم خطبه، پیامبر ﷺ بازوان امیرالمؤمنینؑ را گرفتند و آن حضرت را از جا بلند کردند و در این حال فرمودند: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ، اَللّٰهُمَّ وَاٰلِ مَنْ وَاٰلَهُ وَاَعَادِ مَنْ عَادَاهُ وَاَنْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ». سپس کمال دین را با ولایت ائمهؑ اعلام فرمودند.

در بخش پنجم، حضرت صریحاً فرمودند: «هر کس از ولایت ائمهؑ سرباز زند اعمال نیکش سقوط می‌کند و در جهنم خواهد بود». بعد از آن شمه‌ای از فضایل امیرالمؤمنینؑ را متذکر شدند.

در مرحله ششم، پیامبر ﷺ با تلاوت آیاتی از قرآن در رابطه با عذاب الهی و لعن دشمنان دین، فرمودند: «منظور از این آیات عده‌ای از اصحاب من هستند که مأمور به چشم پوشی از آنان هستم، ولی بدانند که خداوند ما را بر معاندین و مخالفین و خائنین و مقصرین حجت قرار داده، و اغماض

نسبت به آنان در دنیا مانع از عذاب آخرت نیست». سپس بیزاری خود را از گمراه کنندگان امت اعلام فرمودند و اشاره‌ای هم به «اصحاب صحیفه ملعونه» و غاصبین مقام امامت نمودند.

در بخش هفتم، حضرت تکیه سخن را بر اثرات ولایت اهل بیت علیهم‌السلام قرار داده فرمودند: «اصحاب صراط مستقیم در سوره حمد، شیعیان اهل بیت هستند». سپس آیاتی درباره اهل بهشت را به پیروان آل محمد علیهم‌السلام، و آیاتی درباره اهل جهنم را به دشمنان آل محمد علیهم‌السلام تفسیر فرمودند.

در بخش هشتم مطالبی اساسی درباره حضرت بقیة الله الاعظم حجة بن الحسن المهدي ارواحنا فداه فرمودند، و آینده‌ای پر از عدل و داد به دست امام زمان عجل الله فرجه را به جهانیان مژده دادند.

در بخش نهم مردم را به بیعت با خود و سپس با علی علیه‌السلام دعوت نمودند، و آن را از طرف خداوند و بیعت با حق تعالی دانستند.

در دهمین بخش، پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم درباره کیفیت بیان احکام الهی در آینده مسلمین فرمودند: چون بیان همه حلال‌ها و حرام‌ها توسط من امکان ندارد، با بیعتی که درباره امامان علیهم‌السلام از شما می‌گیرم حلال و حرام را تا روز قیامت بیان کرده‌ام، یعنی بیان ایشان بیان من است. بالاترین امر به معروف و نهی از منکر را نیز، تبلیغ پیام غدیر درباره اطاعت از امامان علیهم‌السلام و نهی از مخالفشان دانستند.

در آخرین مرحله خطابه، بیعت لسانی انجام شد و حضرت فرمودند: «خداوند دستور داده تا قبل از بیعت با دست، از زبان‌های شما اقرار بگیرم». سپس مطلبی را که خلاصه آن اطاعت از دوازده امام علیهم‌السلام و عهد و پیمان بر

### شناختی از غدیر / ۱۳

ثابت قدم بودن و بر رساندن پیام غدیر به نسل‌های آینده و غایبان از غدیر بود برای مردم گفتند، و مردم آن را تکرار کردند. کلمات نهایی پیامبر ﷺ دعا برای اقرار کنندگان و نفرین بر منکرین اوامرش بود، و با حمد و سپاس خداوند خطابه را به پایان رساندند.

#### دو اقدام عملی بر فراز منبر

در اثنای خطبه، پیامبر ﷺ دو اقدام عملی انجام دادند که بسیار جلب توجه نمود:

#### اول: بلند کردن و معرفی امیرالمؤمنین ﷺ

پیامبر ﷺ پس از مقدمه چینی و ذکر مقام امامت و خلافت و ولایت امیرالمؤمنین ﷺ، برای آنکه تا آخر روزگار راه هر گونه شک و شبهه بسته باشد، پس از معرفی صاحب ولایت به صورت لسانی، آن حضرت را عملاً معرفی کردند. بدین ترتیب که ابتدا فرمودند:

باطن قرآن و تفسیر آن را برای شما بیان نمی‌کند مگر این کسی که دست او را می‌گیرم و او را بلند می‌کنم و بازویش را گرفته و او را بالا می‌برم.

پس از آن، حضرت گفته خود را عملی کردند و بازوان امیرالمؤمنین ﷺ را گرفتند. در این هنگام امیرالمؤمنین ﷺ دستان خود را به سمت صورت حضرت باز کردند به طوری که دستانشان به سوی آسمان بلند شد. سپس پیامبر ﷺ امیرالمؤمنین ﷺ را از جا بلند کردند تا حدی که پاهای آن حضرت محاذی زانوهای پیامبر ﷺ قرار گرفت. در این حال از مردم پرسیدند: چه کسی صاحب اختیار شماست؟ گفتند: خدا و رسولش؟ در اینجا فرمودند:

مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ، اَللّٰهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ وَ  
اَنْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَ اخْذُلْ مَنْ خَدَلَهُ.

هر کس که من مولی و صاحب اختیار اویم این علی مولی و صاحب اختیار  
اوست. خدایا دوست بدار هر کس او را دوست بدارد، و دشمن بدار هر کس  
او را دشمن بدارد، و یاری کن هر کس او را یاری کند، و خوار کن هر کس او  
را خوار کند.

#### دوم: بیعت با قلبها و زبانها

از آنجا که بیعت گرفتن از فرد فرد آن جمعیت انبوه مشکل بود، و از  
طرفی امکان داشت افرادی به بهانه‌های مختلف از بیعت شانه خالی کنند و  
حضور نیابند، لذا حضرت در اواخر سخنرانی فرمودند: ای مردم، چون  
جمعیت شما بیش از آن است که با دست من در زمان واحد بیعت کنید،  
پس همگی قبلاً این سخنی را که من می‌گویم به قصد بیعت تکرار کنید و  
بگویید:

ما فرمان تو از جانب خداوند را - که درباره علی بن ابیطالب و امامان از  
فرزندانش به ما رساندی - اطاعت می‌کنیم و به آن راضی هستیم، و با قلب و  
جان و زبان و دستان با تو بر این ادعا بیعت می‌کنیم... عهد و پیمان در این  
باره برای آنان از ما - از قلبها و جانها و زبانها و ضمائر و دستانمان -  
گرفته شد. هر کس توانست با دستش، و گرنه با زبانش بدان اقرار می‌نماید.

## مراسم بعد از فطبه

### بیعت مردان

با پایان یافتن خطابه، مردم به سوی پیامبر ﷺ و امیرالمؤمنینؓ ازدحام کردند، و با ایشان به عنوان بیعت دست می‌دادند و تبریک و تهنیت می‌گفتند.

پیامبر ﷺ دستور دادند تا دو خیمه بر پا شود. در یکی خود جلوس فرمودند و به امیرالمؤمنینؓ دستور دادند تا در خیمه دیگر جلوس فرماید. مردم دسته دسته در خیمه پیامبر ﷺ حضور می‌یافتند و پس از بیعت و تبریک به خیمه امیرالمؤمنینؓ می‌آمدند و به عنوان امام و خلیفه بعد از پیامبرشان با حضرتش بیعت می‌کردند و با لقب «امیرالمؤمنین» به آن حضرت سلام می‌کردند، و این مقام والا را تبریک و تهنیت می‌گفتند. برنامه بیعت و تهنیت تا سه روز ادامه داشت و حضرت این مدت را در غدیر اقامت داشتند.

مسئله جالب در این بیعت آن بود که اولین کسانی که در غدیر با امیرالمؤمنینؓ بیعت نمودند و خود را از دیگران جلو انداختند همان‌هایی بودند که زودتر از همه بیعت خود را شکستند و پیمان خود را زیر پا گذاشتند. آنان عبارت بودند از: ابوبکر، عمر، عثمان، طلحه و زبیر که پس از رحلت پیامبر ﷺ یکی پس از دیگری رو در روی امیرالمؤمنینؓ ایستادند.

نکته ظریف دیگر اینکه ابوبکر و عمر قبل از بیعت به صورت اعتراض گفتند: ولایت علی را از جانب خود می‌گویی یا دستور الهی است؟! پیامبر ﷺ فرمودند: «از طرف خدا و رسولش است».

این اعتراض بیجا با توجه به سبقت آنان در بیعت - در حالی که سایر مردم بدون هیچ شک و شبهه‌ای بیعت می‌کردند - باطن منافقانه شان را برای تاریخ روشن ساخت.

جالب‌تر اینکه عمر بعد از بیعت این کلمات را بر زبان می‌راند: «افتخار برایت باد، گوارایت باد، ای پسر ابی‌طالب! خوشا به حالت ای ابوالحسن، اکنون مولای من و مولای هر مرد و زن مؤمنی شده‌ای!»

#### بیعت زنان

از طرف دیگر، پیامبر ﷺ دستور دادند تا ظرف آبی آورند، و پرده‌ای بر روی آن زدند به طوری که زنان در آن سوی پرده با قرار دادن دست خود در آب، و قرار دادن امیرالمؤمنین علیه السلام دست خود را در سوی دیگر با آن حضرت بیعت کردند؛ و به دین صورت بیعت زنان هم انجام گرفت. یادآور می‌شود که حضرت صدیقه طاهره فاطمه زهرا علیها السلام در غدیر حضور داشتند، و کلیه همسران پیامبر صلی الله علیه و آله نیز در آن مراسم حاضر بودند.

#### عمامة سحاب

در این مراسم، پیامبر صلی الله علیه و آله عمامه خود را که «سحاب» نام داشت، به عنوان تاج افتخار بر سر امیرالمؤمنین علیه السلام گذاشتند و انتهای عمامه را از پشت سر بر دوش آن حضرت قرار دادند.

#### شعر غدیر

در مراسم پر شور غدیر، حسان بن ثابت از پیامبر صلی الله علیه و آله اجازه خواست تا به مناسبت این واقعه عظیم شعری درباره امیرالمؤمنین علیه السلام بگوید. حضرت



فرمودند: بگو به برکت خداوند.

حَسَّان در جای بلندی قرار گرفت و گفت: «ای بزرگان قریش، سخن مرا به گواهی و امضای پیامبر ﷺ گوش کنید». سپس اشعاری را که همانجا سروده بود خواند که به عنوان یک سند تاریخی از غدیر ثبت شد و به یادگار ماند.

### جبرئیل در غدیر

اتمام حجت دیگر این بود که مردی زیبا روی در کنار مردم می‌گفت:

به خدا قسم روزی مانند این روز هرگز ندیدم. چقدر کار پسر عمویش را محکم نمود! برای او پیمانی بست که جز کافر به خدا و رسولش آن را بر هم نمی‌زند. وای بر کسی که پیمان او را بشکند.

عمر نزد پیامبر ﷺ آمد و گفت: شنیدی این مرد چه می‌گفت؟! حضرت فرمودند: او را شناختی؟ گفت: نه. حضرت فرمودند:

او روح الامین جبرئیل بود. تو مواظب باش این پیمان را نشکنی. اگر چنین کنی خدا و رسول و ملائکه و مؤمنان از تو بیزار خواهند بود!

### معجزه غدیر

امضای الهی بر غدیر، معجزه‌ای بود که پس از اعلام ولایت توسط پیامبر ﷺ به وقوع پیوست. حارث فهری نزد حضرت آمد و معترضانه پرسید: آیا این ولایت که امروز اعلام کردی از جانب خدا بود؟ پیامبر ﷺ فرمود: آری از جانب خدا بود.

در اینجا حارث خطاب به خداوند گفت: «خدایا! اگر آنچه محمد می‌گوید حق و از جانب توست سنگی از آسمان بر ما بیار یا عذاب دردناکی

بر ما بفرست!!

همین که سخن حارث تمام شد و به راه افتاد، خداوند سنگی از آسمان بر او فرستاد که از مغزش وارد و از دُبرش خارج گردید و همانجا او را هلاک کرد.

با این معجزه، بار دیگر بر همگان مسلم شد که «غدیر» از منبع وحی سرچشمه گرفته و فرمان الهی است و منکرین آن مستحق عذاب اند.

#### پایان مراسم غدیر

پس از سه روز، مراسم غدیر پایان پذیرفت و آن روزها به عنوان «ایام الولاية» در ذهن‌ها نقش بست. گروه‌ها و قبایل عرب، پس از وداع با پیامبرشان و معرفت کامل به جانشین آن حضرت راهی شهر و دیار خود شدند و پیامبر ﷺ عازم مدینه گردیدند.

خبر واقعه غدیر در شهرها منتشر شد و به سرعت شایع گردید و به گوش همگان رسید، و بدین گونه خداوند حجتش را بر مردم تمام کرد.

#### اتمام حجت جهانی در غدیر

جا داشت بیش از صد و بیست هزار نفر حاضر در غدیر، هر یک به سهم خود خطبه غدیر را حفظ کنند و متن آن را در اختیار فرزندان و فامیل و دوستان خود قرار دهند.

البته فضای ظلمانی جامعه مسلمین پس از رحلت پیامبر ﷺ - که گفتن و نوشتن معارف و سنن پیامبر ﷺ سال‌های متمادی در آن ممنوع بود - سبب شد که مردم نتوانند سخنان سرنوشت ساز پیامبر دلسوزشان در آن مقطع

حساس را بازگو کنند و در فکر اجرای آن در عینیت جامعه باشند. پیداست که مطرح کردن غدیر مساوی با برچیدن بساط غاصبینِ خلافت بود، و آنان هرگز اجازه چنین کاری را نمی دادند.

اما غدیر، به صورتی در سینه‌ها جای گرفت که عده زیادی خطابه غدیر یا قسمتی از آن را حفظ کردند و برای نسل‌های آینده به یادگار گذاشتند، و هیچکس را قدرت منع از انتشار چنین خبر مهمی نبود. لذا بین قاطبه مسلمین، هیچ حدیثی به اندازه «حدیث غدیر» روایت کننده ندارد، و گذشته از تواتر آن، از نظر رجال و درایت فوق العاده است.

پیامبر ﷺ با توجه به آینده بلند مدت دین الهی تا آخرین روز دنیا و دامنه وسیع مسلمین در حد جهانی، جانشینان خود تا روز قیامت را در این خطابه رسمی به جهانیان معرفی فرمودند.

اگر گروه‌هایی از مسلمین در طول زمان‌ها همچنان در مقابل جانشینان حقیقی پیامبرشان سر تعظیم فرود نیاورده و نمی آورند، ولی جمع عظیم شیعیان در طول تاریخ فقط علی بن ابی طالب و یازده فرزند او را جانشینان پیامبر ﷺ می دانند.

اگر اجتماع آن روز مسلمین، خلافت بلا فصل امیرالمؤمنین (علیه السلام) را در مرحله عمل ندیدند، ولی بسیاری از نسل‌های بعدی مسلمانان وصی واقعی پیامبرشان را شناختند که این بالاترین هدف از «غدیر» بود. باشد تا با ظهور حضرت ولی الله الاعظم امام زمان (علیه السلام)، مردم جهان عملاً طعم خلافت الهی را بچشند و برکات آن را ببینند، و متوجه شوند که غاصبین خلافت کدامین نعمت عظمی را از مردم گرفتند.

## شیاطین و منافقین در غدیر<sup>۳</sup>

### شیاطین در غدیر

ابلیس و رؤسای اصحاب او هنگام منصوب شدن امیرالمؤمنین علیه السلام در روز غدیر حاضر بودند. در آن روز اصحاب ابلیس به او گفتند: «این امت مورد رحمت قرار گرفتند و از گمراهی محفوظ شدند، و دیگر نه ما و نه تو بر آنان راهی نداریم، چرا که امام و پناه بعد از پیامبرشان را شناختند». پس از شنیدن این سخنان ابلیس با ناراحتی از آنان جدا شد.

هنگامی که مردم بعد از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله بیعت را شکستند، ابلیس اصحابش را جمع کرد تا پاسخ اعتراض آنان را عملاً نشان دهد. آنان در مقابل او سجده کردند و گفتند: «ای آقای ما! ای بزرگ ما! تو بودی که آدم را از بهشت بیرون کردی!» یعنی تو قبلاً کار بزرگتری در مورد آدم انجام داده‌ای، و در کنار آن گمراه کردن این امت کار آسانی بوده است!

ابلیس گفت: «کدام امت بعد از پیامبرشان گمراه نشدند؟! هرگز!! شما گمان می‌کنید من بر اینان سلطه و راهی ندارم؟! چگونه دیدید مرا هنگامی که کاری کردم تا امر خدا و پیامبر را درباره اطاعت علی بن ابی طالب کنار گذارند...؟!»

۳. بحار الانوار: ج ۱۷ ص ۲۹، ج ۲۸ ص ۹۹-۱۱۱، ۱۸۶، ج ۳۷ ص ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۳۵. کتاب سلیم بن قیس: ص ۸۱۶ ح ۳۷. عوالم: ج ۳/۱۵ ص ۱۶۴، ۳۰۴.

## منافقین در غدیر

منافقین با احساس نزدیکی رحلت پیامبر ﷺ و آگاهی از تصمیم حضرت برای تعیین رسمی جانشین خود، دست به اقداماتی اساسی زدند و صفوف خود را برای روزهای بعد از وفات آن حضرت آماده‌تر کردند.

### صحیفه ملعونه اول

نطفه اصلی توطئه آنگاه منعقد شد که دو نفر از رؤسای منافقین در یک تصمیم اساسی با هم پیمان بستند که: «اگر محمد از دنیا رفت یا کشته شد نگذاریم خلافت و جانشینی او در اهل بیتش مستقر شود».

سه نفر دیگر هم در این تصمیم با آنان هم پیمان شدند، و اولین معاهده را این پنج نفر در کنار کعبه بین خود امضا کردند و آن را داخل کعبه زیر خاک پنهان کردند. این ماجرا در حجة الوداع مقارن روزهایی که پیامبر ﷺ مردم را برای حضور در غدیر آماده می‌کرد، به وقوع پیوست.

در اجرای این توطئه شوم، چهار نفر از آنان سراغ مهاجرین رفتند، و معاذ بن جبل که یکی از این پنج نفر بود گفت: «شما مسئله را از جهت مهاجرین حل کنید، من درباره انصار ترتیب امور را خواهم داد!»

از آنجا که سعد بن عباده رئیس انصار، کسی نبود که با ابوبکر و عمر هم پیمان شود، لذا معاذ سراغ بشیر بن سعید و اسید بن حضیر که هر یک بر نیمی از انصار - یعنی دو طایفه «اوس» و «خزرج» - نفوذ داشتند آمد و آن دو را با خود در غصب خلافت هم پیمان نمود.

## توطئه قتل پیامبر ﷺ

در حجة الوداع همان پنج نفر اصحاب صحیفه با نه نفر دیگر نقشه قتل حضرت را در راه بازگشت از مکه به مدینه ریختند. نقشه چنین بود که در قله کوه «هرشی» کمین کنند و همین که شتر پیامبر ﷺ سربالایی کوه را پیمود و در سرازیری قرار گرفت سنگ‌های بزرگی را به طرف شتر رها کنند تا برآمد و حضرت را بر زمین بزند، و آنان با استفاده از تاریکی شب حمله کنند و پیامبر ﷺ را به قتل برسانند. بعد هم متواری شوند و خود را داخل مردم نمایند تا شناخته نشوند.

خداوند تعالی پیامبرش را از این توطئه آگاه ساخت و وعده حفظ او را داد. همین که شتر پیامبر ﷺ به قله کوه رسید و به سمت پایین به راه افتاد، منافقین سنگ‌های بزرگ را از بالای پرتگاه به طرف شتر حضرت رها کردند.

پیامبر ﷺ با یک اشاره به شتر فرمان توقف دادند، و این در حالی بود که حذیفه و عمار، یکی افسار شتر حضرت را در دست داشت و دیگری از پشت سر شتر را راهنمایی می‌کرد. با توقف شتر، سنگ‌ها رد شدند و حضرت سالم ماندند. منافقین با شمشیرهای کشیده به حضرت حمله کردند، ولی حذیفه و عمار مقابله کردند و با شمشیر به آنان حمله بردند و آنها را فراری دادند.

منافقین به پشت سنگ‌ها خزیدند تا خود را به قافله ملحق کنند؛ ولی با اشاره پیامبر ﷺ نوری تابید و برای لحظاتی فضا را روشن ساخت. حذیفه و عمار چهره‌های چهارده نفر را که پشت صخره‌ها پنهان شده بودند به چشم خود دیدند. آنان عبارت بودند از: ابوبکر، عمر، عثمان، معاویه، عمروعاص، طلحه، سعد بن ابی وقاص، عبدالرحمن بن عوف، ابو عبیده

شناختی از غدیر / ۲۳

جراح، ابوموسی اشعری، ابوهریره، مغیره بن شعبه، معاذ بن جبل، سالم مولی ابی حذیفه.

پیامبر ﷺ مأمور بود با آنان درگیر نشود، چرا که در آن شرایط حساس فتنه‌ای پیاپی می‌شد و زحمات گذشته در معرض خطر قرار می‌گرفت، و بار دیگر منافقین به مقاصد خود دست می‌یافتند.

### صحیفه ملعونه دوم

پس از ورود به مدینه، منافقین در خانه ابوبکر جلسه مهم دیگری تشکیل دادند. در این مجلس سی و چهار نفر از بزرگان منافقین که اغلب پس از رحلت پیامبر ﷺ در رأس امور قرار گرفتند شرکت داشتند. هر یک از اینان یا از رؤسای قبایل بودند یا گروه‌هایی از مردم را همراه خود داشتند که از جمله آنان ابوسفیان و پسر ابوجهل و خالد بن ولید بودند.

در این جلسه اساسنامه نقشه‌های آینده را تنظیم کردند و همه افراد طوماری را امضا کردند؛ و آن را به ابوعبیده جراح سپردند تا به مکه برود و در کنار صحیفه اول در کعبه پنهان کند.

اگر چه منافقین به تصمیمات خود جامه عمل پوشاندند، ولی نور غدیر در طول پانزده قرن رقم میلیاردي شیعیان و محبین اهل بیت (علیهم السلام) را در بلندای تاریخ و پهنه جهان رقم زده؛ و آفتاب ولایت را همچنان در مناطق مختلف دنیا درخشانده و تابناک جلوه‌گر ساخته است.

## نگرشی به اهداف خطبه غدیر

برای درک اهداف پیامبر ﷺ از خطابه غدیر، در نظر گرفتن شکل مخصوص سخنرانی که به حالت قیام بود، و شرایط استثنایی گوینده و شنوندگان از نظر تقارن با حج و شدت گرما و مکان خاصی که قبل از تقاطع جاده‌ها و متفرق شدن مردم در نظر گرفته شده بود، و اینکه مخاطبین غدیر را جمعیتی به تعداد کل مسلمین جهان تا آخر روزگار تشکیل می‌دادند، ضرورت دارد.

با این مقدمه است که می‌توان پایه‌های فکری که پیامبر ﷺ در این خطبه، به عنوان خط مشی دائمی مسلمین تعیین کردند به دست آورد. با این نتیجه‌گیری‌ها معلوم خواهد شد که گمراه کنندگان امت و تحریف کنندگان دین خدا چگونه رو در روی خدای تعالی و پیامبرش ایستادند و مردم را از صراط مستقیم منحرف کردند.

### محور سخن در خطابه غدیر

محور سخن در سخنرانی پیامبر ﷺ، ولایت دوازده امام علیهم‌السلام و شئون امامت ایشان است و حضرت از سه موضوع خارج نشده‌اند:

مواردی از خطبه صریحاً درباره ولایت و امامت دوازده امام علیهم‌السلام است. مواردی دیگر به عنوان مقدمه چینی و تمهید برای مسئله ولایت، و مواردی هم در بیان شئون امامت و درجه اعلای ولایت امامان و فضایل ایشان و



## شناختی از غدیر / ۲۵

برنامه‌های اجتماعی آنان، و نیز درباره دشمنان ایشان و رؤسای ضلالت و انحراف است.

نیمه اول خطبه مربوط به اصل مطلب یعنی اعلان رسمی ولایت ائمه علیهم‌السلام است. در نیمه دوم پس از فراغت از موضوع اصلی، به توضیح آن پرداخته‌اند. در پایان، نماز و زکات و حج و امر به معروف و نهی از منکر را یاد آور شده‌اند و ارتباط آن را با ولایت بیان فرموده‌اند.

### آماری از مطالب خطبه غدیر

ذیلاً آماری از جنبه‌های شاخص خطبه غدیر و تعداد مواردی که ذکر آن در خطبه آمده تقدیم می‌گردد:

#### الف. موضوعاتی که در خطبه مد نظر است:

- صفات خداوند تعالی : ۱۱۰ مورد.
- مقام پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم : ۱۰ مورد.
- ولایت امیرالمؤمنین علیه‌السلام : ۵۰ مورد.
- ولایت ائمه علیهم‌السلام : ۱۰ مورد.
- فضائل امیرالمؤمنین علیه‌السلام : ۲۰ مورد.
- حضرت مهدی علیه‌السلام : ۲۰ مورد.
- شیعیان اهل بیت علیهم‌السلام و دشمنان ایشان : ۲۵ مورد.
- بیعت با امامان علیهم‌السلام : ۱۰ مورد.
- قرآن و تفسیر آن : ۱۲ مورد.
- حلال و حرام : ۲۰ مورد.

ب. اسماء مبارکی که در خطبه به آنها تصریح شده است :

نام امیرالمؤمنین علیه السلام ۴۰ مرتبه به عنوان «علی علیه السلام» تصریح شده است. کلمه «ائمہ علیہم السلام» ۱۰ مرتبه صریحاً آمده است. نام «امام زمان علیه السلام» ۴ مرتبه به عنوان «مهدی علیه السلام» آمده است. البته اکثر خطبه، درباره امیرالمؤمنین و ائمہ علیہم السلام است که به صورت ضمیر یا اشاره آمده است.

ج. آیات قرآنی که در خطبه آمده است :

استشهاد به آیات قرآن در بسیاری از مواضع خطبه از نکات شاخص خطبه است. آیاتی که در خطبه غدیر به عنوان شاهد یا تفسیر آمده ۵۰ مورد است، که اهمیت این سند بزرگ اسلام را جلوه گر می نماید. تفسیر ۲۵ آیه قرآن به اهل بیت علیہم السلام و ۱۵ آیه به دشمنان اهل بیت علیہم السلام در متن خطبه نیز از نکات بسیار مهم آن است. بیش از ۱۰ آیه از قرآن نیز در ایام واقعه غدیر نازل شده که آیات (یا ایُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ ...) و (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ ...) و (سَأَلْ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ) سه نمونه بارز آن است.

د. نکات شاخص در خطبه غدیر :

شاهد گرفتن خداوند بر تبلیغ خود.  
شاهد گرفتن مردم بر تبلیغ خود.  
تأکید بر امامت دوازده امام علیہم السلام بعد از خود.  
تأکید بر عدم تغییر حلال و حرام و تبیین آن توسط امامان.  
اشاره به منافقین و اقدامات گذشته و آینده آنان صریحاً و تلویحاً.

## سند و متن و کتابشناسی و عید غدیر

بحث‌های علمی دربارهٔ سند و متن حدیث غدیر را علمای بزرگی همچون شیخ صدوق، شیخ مفید، سید مرتضی، شیخ طوسی، علامه حلی، علامه مجلسی، علامه میر حامد حسین هندی، علامه امینی و غیر ایشان به طور مفصل در کتاب‌هایشان نگاشته‌اند.

### کتابشناسی غدیر

علامه سید عبدالعزیز طباطبایی رحمته‌الله در کتاب «الغدیر فی التراث الاسلامی» صد و هشتاد و چهار عنوان کتاب را که در طول چهارده قرن مستقلاً در موضوع غدیر تألیف شده معرفی کرده‌اند. همچنین آقای محمد انصاری در کتاب «غدیر در آئینه کتاب» پانصد و هفده عنوان کتاب مستقل دربارهٔ غدیر معرفی نموده‌اند.

کتاب مفصلی در زمینهٔ بحث‌های رجالی و تاریخی مربوط به سند و متن و محتوای حدیث غدیر تألیف شده، که از بهترین نمونه‌های آن کتاب «الغدیر» تألیف علامه بزرگ شیخ عبدالحسین امینی است.

در این کتاب‌ها ضمن بحث دربارهٔ وثاقت راویان حدیث غدیر و بیان جهات اعجاب‌انگیز اسناد و رجال آن، به شرح و تفسیر متن خطبه و معارف بلند آن و تحلیل تاریخی واقعهٔ غدیر پرداخته‌اند.

### مدارک و اسناد خطبه غدیر

متن مفصل و کامل خطبه غدیر در نه کتاب از مدارک معتبر شیعه - که هم اکنون در دسترس است و چاپ شده - با اسناد متصل نقل شده است. روایات این کتاب‌ها به سه طریق منتهی می‌شود:

اول به روایت امام محمد باقر علیه السلام است که با اسناد معتبر در چهار کتاب «روضه الواعظین»: ج ۱ ص ۸۹، «الاحتجاج»: ج ۱ ص ۶۶، «الیقین»: ص ۳۴۳ باب ۱۲۷، و «نزهة الکرام»: ج ۱ ص ۱۸۶ نقل شده است.

طریق دوم به روایت زید بن ارقم است که با اسناد متصل در چهار کتاب «العدد القویة»: ص ۱۶۹، «التحصین»: ص ۵۷۸ باب ۲۹ از قسم ۲، «الصراط المستقیم»: ج ۱ ص ۳۰۱، و «نهج الایمان»: ص ۹۲ نقل شده است.

طریق سوم به روایت حذیفه بن یمان است که با اسناد متصل در کتاب «الاقبال»: ص ۴۵۴ و ۴۵۶ نقل شده است.

سندهای خطبه کامل غدیر به عنوان پشتوانه علمی آن چنین است:

#### ● روایت امام باقر علیه السلام به دو سند است:

۱. قال الشيخ أحمد بن علی بن أبي منصور الطبرسی فی کتاب «الاحتجاج»: حدثني السيد أبو جعفر مهدي بن أبي الحرث الحسيني المرعشي عليه السلام قال: أخبرنا الشيخ أبو علي الحسن بن الشيخ أبي جعفر محمد بن الحسن الطوسي عليه السلام قال: أخبرنا الشيخ السعيد الوالد أبو جعفر قدس الله روحه، قال: أخبرني جماعة عن أبي محمد هارون بن موسى التلعكبري، قال: أخبرني أبو علي محمد بن همام، قال: أخبرنا علي السوري، قال: أخبرنا أبو محمد العلوي من ولد الأفتس - وكان من عباد الله الصالحين - قال: حدثنا سيف بن عميرة و صالح بن عقبه جميعاً عن قيس بن سمعان عن علقمة بن محمد الحضرمي عن

أبی جعفر محمد بن علی الباقر علیه السلام.

۲. قال السيد ابن طاووس فی کتاب «الیقین»: قال أحمد بن محمد الطبري المعروف بالخليلي في كتابه: أخبرني محمد بن أبي بكر بن عبد الرحمن، قال: حدثني الحسن بن علي أبو محمد الدينوري، قال: حدثنا محمد بن موسى الهمداني، قال: حدثنا محمد بن خالد الطيالسي، قال: حدثنا سيف بن عميرة عن عقبة عن قيس بن سمعان عن علقمة بن محمد الحضرمي عن أبي جعفر محمد بن علي الباقر علیه السلام.

● روایت زید بن ارقم به سند زیر است:

قال السيد ابن طاووس فی کتاب «التحصين»: قال الحسن بن أحمد الجواني في كتابه «نور الهدى و المنجي من الردى»: عن أبي المفضل محمد بن عبد الله الشيباني، قال: أخبرنا أبو جعفر محمد بن جرير الطبري و هارون بن عيسى بن سكين البلدي، قالوا: حدثنا حميد بن الربيع الخزاز، قال: حدثنا يزيد بن هارون، قال: حدثنا نوح بن مبشر، قال: حدثنا الوليد بن صالح عن أبي الضحى ابن امرأة زيد بن أرقم و عن زيد بن أرقم.

● روایت حذيفة بن يمان به سند زیر است:

قال السيد ابن طاووس فی کتاب «الإقبال»: قال مؤلف كتاب «النشر و الطي»: عن أحمد بن محمد بن علي المهلب: أخبرنا الشريف أبو القاسم علي بن محمد بن علي بن القاسم الشعرائي عن أبيه: حدثنا سلمة بن الفضل الأنصاري، عن أبي مریم عن قيس بن حيان (حنان) عن عطية السعدي عن حذيفة بن اليمان.

اینها سند خطبه کامل غدیر بود. قطعه‌هایی از خطبه غدیر نیز با اسناد موثق و متواتر در مدارک معتبر اسلامی نقل شده که در جلد اول کتاب «الغدیر» علامه امینی به طور مفصل بیان شده است.

### تنظیم و ترجمه متن کامل خطبه غدیر

متن عربی خطبه غدیر، بارها به صورت مستقل چاپ شده که همه آنها طبق روایت کتاب «احتجاج» بوده است، ولی متن حاضر به سه روایت از امام باقر علیه السلام و حذیفه بن یمان و زید بن ارقم است که پس از مقابله و تطبیق آن در مدارک نه گانه اش، یعنی کتاب‌های «روضه الواعظین»، «الاحتجاج»، «العدد القویة»، «الیقین»، «التحصین»، «الاقبال»، «الصراط المستقیم»، «نهج الایمان» و «نزهة الکرام» تنظیم و تلفیق و تنقیح شده است. کیفیت تنظیم خطبه و مقابله نسخه‌ها در کتاب «اسرار غدیر» بیان شده، و طالبین می‌توانند به آن کتاب مراجعه نمایند.

در کتاب حاضر، متن خطبه بدون پاورقی و ذکر نسخه بدلهای در ۱۱ بخش تنظیم شده، و در اول هر بخش عنوان آن ذکر می‌شود.

برای سهولت در مطالعه و حفظ خطبه، حرکات حروف و اعراب گذاری کلمات نیز انجام گرفته و موارد مهم خطبه با حروف سیاه آورده شده است. «خطبه غدیر» بارها به فارسی و اردو ترجمه شده و در قالب شعر عربی و فارسی و اردو نیز برگردانده شده است. همه اینها گام‌هایی بلند در احیای این واقعه بزرگ تاریخ اسلام است که امیرالمؤمنین علیه السلام جزا دهنده آن خواهد بود.

لازم به تذکر است که کلیه ترجمه‌های خطبه طبق روایت کتاب احتجاج است، ولی ترجمه حاضر از روی متن مقابله شده بر نه کتاب است که حاوی اضافات و تغییراتی در عبارات است، و طبق متن عربی در ۱۱ بخش تقدیم می‌شود.

در روش ترجمه سعی شده مفاهیم والایی که خطبه غدیر دربرگیرنده آن است به طور روشن بیان شود، و در عین حال از ترجمه تحت اللفظی هم فاصله زیادی نگیرد. البته نظر به اهمیت خطبه، فهم دقیق بعضی موارد آن احتیاج به تفسیر دارد که در کتاب «اسرار غدیر» تا حدودی به آن پرداخته ایم.

#### عید و جشن غدیر<sup>۴</sup>

عید غدیر «عید الله اکبر» و روز عید اهل بیت علیهم السلام و بالاترین عید امت اسلام است. به همین جهت تأکید خاصی از ائمه علیهم السلام بر جشن و اظهار سرور و شادی در این روز وارد شده است.

خداوند هیچ پیامبری را نفرستاده مگر اینکه این روز را عید گرفته و حرمت آن را نگه داشته؛ و به جانشین خود وصیت کرده که این روز را عید بگیرد. همه ملائکه نیز غدیر را در آسمانها جشن می‌گیرند و در این روز «نثار فاطمه علیها السلام» را به یکدیگر هدیه می‌دهند.

عید گرفتن روز «غدیر» از همان سال حجة الوداع و در همان بیابان غدیر پس از اتمام خطبه پیامبر صلی الله علیه و آله آغاز شد. در طول سه روز توقف در «غدیر خم» مراسمی بر پا شد و حضرت شخصاً از مردم خواستند که به ایشان تبریک بگویند؛ و این را در هیچیک از پیروزی‌ها نفرموده بودند.

اولین تبریک‌ها را مردم به خود پیامبر صلی الله علیه و آله و امیرالمؤمنین علیه السلام عرض

---

۴. الغدیر: ج ۱ ص ۲۸۳. الغدیر فی الاسلام: ص ۲۰۹. عوالم: ج ۳/۱۵ ص ۲۰۸، ۲۱۱، ۲۱۴، ۲۱۵ - ۲۲۰ - ۲۲۳.

کردند و به همین مناسبت در آن ایام شعر سروده شد. این سنت حسنه در فراز و نشیب تاریخ اسلام تادامه یافته و به صورت یک سیره مستمر و مؤکد مورد توجه عام و خاص بوده و هرگز ترک نشده است. در جوامع شیعی - به پیروی از معصومین علیهم السلام - این عید از عید فطر و قربان مهم تر تلقی شده و به طور مفصل تری جشن گرفته می شود. امام رضا علیه السلام فرمود: در این روز به یکدیگر تهنیت و تبریک بگویید، و هرگاه برادر مؤمن خود را ملاقات کردید چنین بگویید:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بِوَلَايَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ  
السَّلَامُ.

سپاس خدایی را که ما را از متمسکین به ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام قرار داد.

دعاها و زیارات مختصر و مفصلی برای روز غدیر وارد شده که خواندن آنها نوعی عهد و پیمان با خدا و رسول و ائمه علیهم السلام در مورد ولایت است و می توان به عنوان «تجدید بیعت» از آن یاد کرد.

مضامین والای این دعاها، در قالب شکر گزاری نعمت ولایت و مروری در عقاید شیعه است که می توان آنها را تحت سه عنوان «ولایت»، «برائت» و «تبرک به روز غدیر» خلاصه کرد.

پیشنهاد می شود در جشن های عید غدیر شرح مفصل واقعه و متن سخنرانی حضرت برای مردم بیان شود. مطالعه و نگهداری یک نسخه از خطبه غدیر در خانه ها، به عنوان گامی کوچک در راه تبلیغ پیام غدیر بر همه ما لازم است. این انجام وظیفه، اطاعت از دستور اکید پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و تجدید بیعت با صاحبان ولایت مطلقه الهیه، پیامبر و امیرالمؤمنین و



حضرت زهرا و ائمه معصومين عليهم السلام خواهد بود.

\* \* \*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱

الْحَمْدُ وَالْتِنَاءُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَلَا فِي تَوْحِيدِهِ وَ دَنَا فِي تَقَرُّدِهِ وَ جَلَّ فِي سُلْطَانِهِ وَ  
عَظُمَ فِي أَرْكَانِهِ ، وَ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا وَ هُوَ فِي مَكَانِهِ ، وَ قَهَرَ  
جَمِيعَ الْخَلْقِ بِقُدْرَتِهِ وَ بُرْهَانِهِ ، حَمِيدًا لَمْ يَزَلْ ، مَحْمُودًا لَا يَزَالُ وَ  
مَجِيدًا لَا يَزُولُ ، وَ مُبْدئًا وَ مُعِيدًا وَ كُلُّ أَمْرٍ إِلَيْهِ يَعُودُ .

بَارِئُ الْمَسْمُوكَاتِ وَ دَاحِي الْمَدْحُوتَاتِ وَ جَبَّارُ الْأَرْضِينَ وَ

السَّمَاوَاتِ ، قُدُوسٌ سُبُوحٌ ، رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ ، مُتَفَضِّلٌ عَلَى  
 جَمِيعٍ مِّنْ بَرَاءَةٍ ، مُتَطَوِّلٌ عَلَى جَمِيعٍ مِّنْ أَنْشَاءَةٍ .  
 يَلْحَظُ كُلَّ عَيْنٍ وَالْعُيُونُ لَا تَرَاهُ . كَرِيمٌ حَلِيمٌ ذُو أَنَاةٍ ، قَدْ وَسِعَ كُلَّ  
 شَيْءٍ رَحْمَتُهُ وَمَنْ عَلَيْهِمْ بِنِعْمَتِهِ . لَا يَعْجَلُ بِإِنْتِقَامِهِ ، وَلَا يُبَادِرُ إِلَيْهِمْ  
 بِمَا اسْتَحَقُّوا مِنْ عَذَابِهِ .

قَدْ فِيهِمُ السَّرَائِرُ وَعَلِمَ الضَّمَائِرَ ، وَلَمْ تَخَفْ عَلَيْهِ الْمَكْنُونَاتُ وَ  
 لَا اسْتَبَهَتْ عَلَيْهِ الْخَفِيَّاتُ . لَهُ الْإِحَاطَةُ بِكُلِّ شَيْءٍ وَالْغَلْبَةُ عَلَى كُلِّ  
 شَيْءٍ وَالْقُوَّةُ فِي كُلِّ شَيْءٍ وَالْقُدْرَةُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ ، وَكَانَ مِثْلَهُ  
 شَيْءٌ . وَهُوَ مُنْشِئُ الشَّيْءِ حِينَ لَا شَيْءَ ، دَائِمٌ حَتَّى وَقَائِمٌ بِالْقِسْطِ ،  
 لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ .

جَلَّ عَنْ أَنْ تُدْرِكَهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ  
 الْخَبِيرُ . لَا يَلْحَقُ أَحَدٌ وَصْفَهُ مِنْ مُعَايِنَةٍ ، وَلَا يَجِدُ أَحَدٌ كَيْفَ هُوَ مِنْ  
 سِرِّهِ وَعِلَاقِيَّتِهِ ، إِلَّا بِمَا دَلَّ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى نَفْسِهِ .

وَ أَشْهَدُ أَنَّهُ اللَّهُ الَّذِي مَلَأَ الدَّهْرَ قُدْسَهُ ، وَالَّذِي يَعْتَشَى الْأَبَدَ نُورَهُ ،  
 وَالَّذِي يُنْفِذُ أَمْرَهُ بِلا مُشَاوَرَةٍ مُشِيرٍ ، وَلَا مَعَهُ شَرِيكٌ فِي تَقْدِيرِهِ ، وَ  
 لَا يُعَاوَنُ فِي تَدْبِيرِهِ .

صَوَّرَ مَا ابْتَدَعَ عَلَى غَيْرِ مِثَالٍ ، وَخَلَقَ مَا خَلَقَ بِلا مَعُونَةٍ مِنْ أَحَدٍ وَ

لَا تَكَلِّفُ وَلَا أَحْتِيَالِ .

أَنْشَأَهَا فَكَانَتْ ، وَبَرَّأَهَا فَبَانَتْ . فَهُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمُتَيْنُ  
الصَّنْعَةَ ، الْحَسَنُ الصَّنِيعَةُ ، الْعَدْلُ الَّذِي لَا يَجُورُ ، وَالْأَكْرَمُ الَّذِي  
تَرْجِعُ إِلَيْهِ الْأُمُورُ .

وَ أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ الَّذِي تَوَاضَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِعِظَمَتِهِ ، وَ ذَلَّ كُلُّ شَيْءٍ  
لِعِزَّتِهِ ، وَ اسْتَسَلَّمَ كُلُّ شَيْءٍ لِقُدْرَتِهِ ، وَ خَضَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِهَيْبَتِهِ . مَلِكُ  
الْأَمْلاكِ وَ مَفْلُكُ الْإِفْلَاقِ وَ مُسَخِّرُ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ ، كُلُّ يَجْرِي لِأَجْلِ  
مُسَمًى ، يُكْوَرُ اللَّيْلُ عَلَى النَّهَارِ وَ يُكْوَرُ النَّهَارُ عَلَى اللَّيْلِ يَطْلُبُهُ حَتِيئًا .  
قَاصِمٌ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ، وَ مُهْلِكُ كُلِّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ .

لَمْ يَكُنْ لَهُ ضِدٌّ وَلَا مَعَهُ نِدٌّ ، أَحَدٌ صَمَدٌ لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ وَ لَمْ يَكُنْ  
لَهُ كُفْوًا أَحَدٌ . إِلَهٌ وَاحِدٌ وَ رَبُّ مَا جَدُّ ، يَشَاءُ فَيَمْضِي ، وَ يُرِيدُ فَيَقْضِي ،  
وَ يَعْلَمُ فَيُحْصِي ، وَ يُمِيتُ وَ يُحْيِي ، وَ يُفْقِرُ وَ يُغْنِي ، وَ يُصْحِكُ وَ  
يُبْكِي ، وَ يُدْنِي وَ يُبْعِدُ ، وَ يُنْعَمُ وَ يُعْطِي ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ ،  
بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ .

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَ يُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ ، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ  
الْغَفَّارُ . مُسْتَجِيبُ الدُّعَاءِ وَ مُجْزِلُ الْعَطَاءِ ، مُحْصِي الْأَنْفَاسِ وَ رَبُّ  
الْجَنَّةِ وَ النَّاسِ ؛ الَّذِي لَا يُشْكِلُ عَلَيْهِ شَيْءٌ ، وَ لَا يُضْجِرُهُ صُرَاخُ

الْمُسْتَضْرِحِينَ ، وَ لَا يُبْرِمُهُ الْإِحَاحُ الْمُلْحِحِينَ . الْعَاصِمُ لِلصَّالِحِينَ ، وَ  
الْمُؤَفَّقُ لِلْمُفْلِحِينَ ، وَ مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ وَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ؛ الَّذِي اسْتَحَقَّ  
مِنْ كُلِّ مَنْ خَلَقَ أَنْ يَشْكُرَهُ وَ يَحْمَدَهُ عَلَى كُلِّ حَالٍ .

أَحْمَدُهُ كَثِيرًا وَ أَشْكُرُهُ دَائِمًا عَلَى السَّرَّاءِ وَ الضَّرَّاءِ وَ الشَّدَّةِ وَ  
الرِّخَاءِ ، وَ أَوْمِنُ بِهِ وَ بِمَلَائِكَتِهِ وَ كُتُبِهِ وَ رُسُلِهِ . أَسْمَعُ لِأَمْرِهِ وَ أَطِيعُ وَ  
أَبَادِرُ إِلَى كُلِّ مَا يَرْضَاهُ وَ أَسْتَسَلِمُ لِمَا قَضَاهُ ، رَغْبَةً فِي طَاعَتِهِ وَ خَوْفًا  
مِنْ عِقُوبَتِهِ ، لِأَنَّهُ اللَّهُ الَّذِي لَا يُؤْمَنُ مَكْرَهُ وَ لَا يُخَافُ جَوْرَهُ .

## ٢

### أَمْرُ إِلَهِي فِي مَوْضُوعِ هَامٍ

وَ أُقِرُّ لَهُ عَلَى نَفْسِي بِالْعُبُودِيَّةِ ، وَ أَشْهَدُ لَهُ بِالرُّبُوبِيَّةِ ، وَ أُودِي مَا  
أَوْحَى بِهِ إِلَيَّ ، حَذْرًا مِنْ أَنْ لَا أَفْعَلَ فَتَجِلَّ بِي مِنْهُ قَارِعَةٌ لَا يَدْفَعُهَا  
عَنِّي أَحَدٌ وَ إِنْ عَظُمَتْ حِيلَتُهُ وَ صَفَتْ خُلَّتُهُ ؛ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ .

لِأَنَّهُ قَدْ أَعْلَمَنِي أَنِّي إِنْ لَمْ أُبَلِّغْ مَا أَنْزَلَ إِلَيَّ فِي حَقِّ عَلَيٍّ فَمَا بَلَّغْتُ  
رِسَالَتَهُ ، وَ قَدْ ضَمِنَ لِي تَبَارَكَ وَ تَعَالَى الْعِصْمَةَ مِنَ النَّاسِ وَ هُوَ اللَّهُ  
الْكَافِي الْكَرِيمُ .

فَأَوْحَى إِلَيَّ : ﴿ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا

أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ - فِي عَلِيٍّ ، يَعْنِي فِي الْخِلَافَةِ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ -  
وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَ اللَّهُ يَعَصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ﴿ .  
مَعَاشِرَ النَّاسِ ، مَا فَصَّرْتُ فِي تَبْلِيغِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى إِلَيَّ ، وَ أَنَا  
أَبِينُ لَكُمْ سَبَبَ هَذِهِ الْآيَةِ : إِنَّ جَبْرئِيلَ هَبَطَ إِلَيَّ مِرَاراً ثَلَاثاً يَأْمُرُنِي عَنِ  
السَّلَامِ رَبِّي - وَ هُوَ السَّلَامُ - أَنْ أَقُومَ فِي هَذَا الْمَشْهَدِ فَأَعْلِمَ كُلَّ أَبِيضٍ  
وَ أَسْوَدَ : أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ أَخِي وَ وَصِيِّي وَ خَلِيفَتِي عَلَى أُمَّتِي وَ  
الْإِمَامَ مِنْ بَعْدِي ، الَّذِي مَحَلُّهُ مِنِّي مَحَلُّ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ  
بَعْدِي ، وَ هُوَ وَلِيُّكُمْ بَعْدَ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ .

وَ قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى عَلَيَّ بِذَلِكَ آيَةً مِنْ كِتَابِهِ هِيَ : ﴿ إِنَّمَا  
وَلِيُّكُمْ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ  
الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ ﴾ ، وَ عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ الَّذِي أَقَامَ الصَّلَاةَ وَ آتَى  
الزَّكَاةَ وَ هُوَ رَاكِعٌ يُرِيدُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِي كُلِّ حَالٍ .

وَ سَأَلْتُ جَبْرئِيلَ أَنْ يَسْتَعْفِيَ لِي السَّلَامَ عَنْ تَبْلِيغِ ذَلِكَ إِلَيْكُمْ  
- أَيُّهَا النَّاسُ - لِعِلْمِي بِقَلَّةِ الْمُتَّقِينَ وَ كَثْرَةِ الْمُنَافِقِينَ وَ إِدْغَالِ اللَّائِمِينَ  
وَ حِيلِ الْمُسْتَهْزِئِينَ بِالْإِسْلَامِ ، الَّذِينَ وَصَفَهُمُ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ بِأَنَّهُمْ  
يَقُولُونَ بِالسُّنَنِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ ، وَ يَحْسَبُونَ هَيِّنًا وَ هُوَ عِنْدَ اللَّهِ  
عَظِيمٌ ، وَ كَثْرَةَ أَذَاهُمْ لِي غَيْرَ مَرَّةٍ ، حَتَّى سَمَوْنِي أُذُنًا وَ زَعَمُوا أَنِّي  
كَذَلِكَ لِكَثْرَةِ مُلَازِمَتِهِ إِيَّايَ وَ إِقْبَالِي عَلَيْهِ وَ هَوَاهُ وَ قَبُولِهِ مِنِّي ، حَتَّى

أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي ذَلِكَ : ﴿ وَ مِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ ، قُلْ أُذُنٌ - عَلَى الَّذِينَ يَزْعَمُونَ أَنَّهُ أُذُنٌ - خَيْرٌ لَكُمْ ، يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ يُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ رَحْمَةٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَ الَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾ .

وَ لَوْ شِئْتُ أَنْ أَسْمِيَ الْقَائِلِينَ بِذَلِكَ بِأَسْمَائِهِمْ لَسَمَّيْتُ ، وَ أَنْ أَوْمِئْتُ إِلَيْهِمْ بِأَعْيَانِهِمْ لَأَوْمَأْتُ ، وَ أَنْ أَدُلُّ عَلَيْهِمْ لَدَلَلْتُ ، وَ لَكِنِّي وَ اللَّهُ فِي أُمُورِهِمْ قَدْ تَكَرَّمْتُ .

وَ كُلُّ ذَلِكَ لَا يَرْضَى اللَّهُ مِنِّي إِلَّا أَنْ أُبَلِّغَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيَّ فِي حَقِّ عَلِيٍّ ، ﴿ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ - فِي حَقِّ عَلِيٍّ - وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَ اللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ﴾ .

### ٣

#### الإعلان الرسمي بإمامة الأئمة الإثني عشرية

فَاعْلَمُوا مَعَاشِرَ النَّاسِ ذَلِكَ فِيهِ وَ أَفْهَمُوهُ ، وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ قَدْ نَصَبَهُ لَكُمْ وَلِيًّا وَ إِمَامًا فَرَضَ طَاعَتَهُ عَلَى الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ وَ عَلَى التَّابِعِينَ لَهُمْ بِإِحْسَانٍ ، وَ عَلَى الْبَادِيِّ وَ الْحَاضِرِ ، وَ عَلَى

الْعَجَمِيِّ وَالْعَرَبِيِّ ، وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ ، وَعَلَى  
الْأَبْيَضِ وَالْأَسْوَدِ ، وَعَلَى كُلِّ مَوْحِدٍ مَاضٍ حُكْمُهُ ، جَازٍ قَوْلُهُ ، نَافِذٌ  
أَمْرُهُ ، مَلْعُونٌ مَنْ خَالَفَهُ ، مَرْحُومٌ مَنْ تَبِعَهُ وَصَدَّقَهُ ، فَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ وَ  
لِمَنْ سَمِعَ مِنْهُ وَأَطَاعَ لَهُ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّهُ آخِرُ مَقَامٍ أَقْوَمُهُ فِي هَذَا الْمَشْهَدِ ، فَاسْمَعُوا وَ  
أَطِيعُوا وَانْقَادُوا لِأَمْرِ اللَّهِ رَبِّكُمْ ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ هُوَ مَوْلَاكُمْ وَ  
إِلَهُكُمْ ، ثُمَّ مِنْ دُونِهِ رَسُولُهُ وَنَبِيُّهُ الْمُنْخَاطِبُ لَكُمْ ، ثُمَّ مِنْ بَعْدِي عَلِيُّ  
وَأَوْلِيَاكُمْ وَإِمَامُكُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ رَبِّكُمْ ، ثُمَّ الْإِمَامَةُ فِي ذُرِّيَّتِي مِنْ وُلْدِهِ إِلَى  
يَوْمٍ تَلْقَوْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ .

لَا حَلَالَ إِلَّا مَا أَحَلَّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَهُمْ ، وَ لَا حَرَامَ إِلَّا مَا حَرَّمَ اللَّهُ  
عَلَيْكُمْ وَرَسُولُهُ وَهُمْ ، وَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَرَفَنِي الْحَلَالَ وَ الْحَرَامَ وَ أَنَا  
أَفْضَيْتُ بِمَا عَلَّمَنِي رَبِّي مِنْ كِتَابِهِ وَ حَلَالِهِ وَ حَرَامِهِ إِلَيْهِ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، فَضَّلُوهُ . مَا مِنْ عِلْمٍ إِلَّا وَقَدْ أَحْصَاهُ اللَّهُ فِيَّ ، وَ كُلُّ  
عِلْمٍ عَلَّمْتُ فَقَدْ أَحْصَيْتُهُ فِي إِمَامِ الْمُتَّقِينَ ، وَ مَا مِنْ عِلْمٍ إِلَّا وَ  
قَدْ عَلَّمْتُهُ عَلِيًّا ، وَ هُوَ الْإِمَامُ الْمُبِينُ الَّذِي ذَكَرَهُ اللَّهُ فِي سُورَةِ يَسَّ :  
﴿وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ﴾ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، لَا تَضِلُّوا عَنْهُ وَ لَا تَنْفِرُوا مِنْهُ ، وَ لَا تَسْتَنْكِفُوا عَنْ

وَلَا يَتَّبِعُهُ ، فَهُوَ الَّذِي يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَ يَعْمَلُ بِهِ ، وَ يُزْهِقُ الْبَاطِلَ وَ  
يَنْهَى عَنْهُ ، وَ لَا تَأْخُذُهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ .

أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ ، لَمْ يَسْبِقْهُ إِلَى الْإِيمَانِ بِي أَحَدٌ ، وَ  
الَّذِي فَدَى رَسُولَ اللَّهِ بِنَفْسِهِ ، وَ الَّذِي كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ وَ لَا أَحَدَ  
يَعْبُدُ اللَّهَ مَعَ رَسُولِهِ مِنَ الرِّجَالِ غَيْرُهُ . أَوَّلُ النَّاسِ صَلَاةً وَ أَوَّلُ مَنْ عَبَدَ  
اللَّهَ مَعِي . أَمَرْتُهُ عَنِ اللَّهِ أَنْ يَنَامَ فِي مَضْجَعِي ، فَفَعَلَ فَادِيًا لِي بِنَفْسِهِ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، فَضَلُّوهُ فَقَدْ فَضَّلَهُ اللَّهُ ، وَ أَقْبَلُوهُ فَقَدْ نَصَبَهُ اللَّهُ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّهُ إِمَامٌ مِنَ اللَّهِ ، وَ لَنْ يُتُوبَ اللَّهُ عَلَيَّ أَحَدٌ أَنْكَرَ  
وَلَا يَتَّبِعُهُ وَ لَنْ يَغْفِرَ لَهُ ، حَتَّمَا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَفْعَلَ ذَلِكَ بِمَنْ خَالَفَ أَمْرَهُ وَ  
أَنْ يُعَذِّبَهُ عَذَابًا نُكْرًا أَبَدَ الْأَبَادِ وَ دَهْرَ الدُّهُورِ . فَاحْذَرُوا أَنْ تُخَالِفُوهُ ،  
فَتَصْلُوا نَارًا وَ قُودَهَا النَّاسُ وَ الْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، بِي - وَ اللَّهُ - بَشَّرَ الْأَوْلَادَ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الْمُرْسَلِينَ ،  
وَ أَنَا - وَ اللَّهُ - خَاتَمَ الْأَنْبِيَاءِ وَ الْمُرْسَلِينَ ، وَ الْحُجَّةُ عَلَيَّ جَمِيعِ  
الْمَخْلُوقِينَ مِنَ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِينَ . فَمَنْ شَكَّ فِي ذَلِكَ  
فَقَدْ كَفَرَ كُفْرَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى ، وَ مَنْ شَكَّ فِي شَيْءٍ مِنْ قَوْلِي هَذَا  
فَقَدْ شَكَّ فِي كُلِّ مَا أَنْزَلَ إِلَيَّ ، وَ مَنْ شَكَّ فِي وَاحِدٍ مِنَ الْأَيِّمَةِ فَقَدْ شَكَّ فِي  
الْكُلِّ مِنْهُمْ ، وَ الشَّاكُّ فِينَا فِي النَّارِ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، حَبَانِي اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهَذِهِ الْفَضِيلَةِ مَنَّا مِنْهُ عَلَيَّ وَ



إِحْسَانًا مِنْهُ إِلَيَّ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ، أَلَا لَهُ الْحَمْدُ مِنْي أَبَدَ الْأَبْدِينَ وَ دَهْرَ  
الدَّاهِرِينَ وَ عَلَيَّ كُلِّ حَالٍ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، فَضَلُّوا عَلَيًّا فَإِنَّهُ أَفْضَلُ النَّاسِ بَعْدِي مِنْ ذَكَرٍ وَ أَنْشَى مَا  
أَنْزَلَ اللَّهُ الرَّزْقَ وَ بَقِيَ الْخَلْقُ .

مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ ، مَغْضُوبٌ مَغْضُوبٌ مَنْ رَدَّ عَلَيَّ قَوْلِي هَذَا وَ  
لَمْ يُؤَافِقْهُ . أَلَا إِنَّ جَبْرَيْلَ خَبَّرَنِي عَنِ اللَّهِ تَعَالَى بِذَلِكَ وَ يَقُولُ : «مَنْ  
عَادَى عَلِيًّا وَ لَمْ يَتَوَلَّهُ فَعَلَيْهِ لَعْنَتِي وَ غَضَبِي» ، «وَ لَتَنْظُرَ نَفْسٌ مَا  
قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَ اتَّقُوا اللَّهَ - أَنْ تُخَالِفُوهُ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا - إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ  
بِمَا تَعْمَلُونَ» .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّهُ جَنَّبَ اللَّهُ الَّذِي ذَكَرَ فِي كِتَابِهِ الْعَزِيزِ ، فَقَالَ  
تَعَالَى مُخْبِرًا عَمَّنْ يُخَالِفُهُ : «أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتَا عَلَى مَا فَرَطْتُ فِي  
جَنَّبِ اللَّهِ» .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، تَدَبَّرُوا الْقُرْآنَ وَ أَفْهَمُوا آيَاتِهِ ، وَ انظُرُوا إِلَى مُحْكَمَاتِهِ  
وَ لَا تَتَّبِعُوا مُتَشَابِهَهُ ، فَوَاللَّهِ لَنْ يُبَيِّنَ لَكُمْ زَوَاجِرَهُ وَ لَنْ يُوضِحَ لَكُمْ  
تَفْسِيرَهُ إِلَّا الَّذِي أَنَا آخِذٌ بِيَدِهِ وَ مُصْعِدُهُ إِلَيَّ وَ شَائِلٌ بِعَضْدِهِ وَ رَافِعُهُ  
بِيَدِي وَ مُعَلِّمُكُمْ : أَنْ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ ، وَ هُوَ عَلِيٌّ بِنُ  
أَبِي طَالِبٍ أَخِي وَ وَصِيِّ ، وَ مَوَالَتُهُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْزَلَهَا عَلَيَّ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّ عَلِيًّا وَ الطَّيِّبِينَ مِنْ وُلْدِي مِنْ صُلْبِهِ هُمُ الثَّقَلُ  
الْأَصْغَرُ ، وَ الْقُرْآنُ الثَّقَلُ الْأَكْبَرُ ، فَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مُنْبِئٌ عَن صَاحِبِهِ وَ

مُؤَافِقٌ لَهُ ، لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ .  
أَلَا إِنَّهُمْ أَمَنَاءُ اللَّهِ فِي خَلْقِهِ وَحُكَّامُهُ فِي أَرْضِهِ .  
أَلَا وَقَدْ أَدَيْتُ ، أَلَا وَقَدْ بَلَغْتُ ، أَلَا وَقَدْ أَسْمَعْتُ ، أَلَا وَ  
قَدْ أَوْضَحْتُ . أَلَا وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ ، وَ أَنَا قُلْتُ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ .  
أَلَا إِنَّهُ لَا «أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ» غَيْرَ أَخِي هَذَا . أَلَا لَا تَحِلُّ امْرَأَةُ الْمُؤْمِنِينَ  
بِعَدِي لِأَحَدٍ غَيْرِهِ .

## ٤

### رَفْعُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ بِيَدِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

ثُمَّ ضَرَبَ بِيَدِهِ إِلَى عَضُدِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ فَرَفَعَهُ ، وَ كَانَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مُنْذُ  
أَوَّلِ مَا صَعَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْبَرَهُ عَلَى دَرَجَةِ دُونَ مَقَامِهِ مُتَيَامِنًا عَنْ  
وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَأَنَّهُمَا فِي مَقَامٍ وَاحِدٍ .  
فَرَفَعَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدِهِ وَ بَسَطَهُمَا إِلَى السَّمَاءِ وَ شَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ حَتَّى  
صَارَتْ رِجْلُهُ مَعَ رُكْبَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، ثُمَّ قَالَ :

أَيُّهَا النَّاسُ ، مَنْ أَوْلَى بِكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ؟

قالوا : اللَّهُ وَ رَسُولُهُ . فقال :

أَلَا فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيُّ مَوْلَاهُ ، أَللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَ عَادِ مَنْ  
عَادَاهُ وَ أَنْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَ اخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، هَذَا عَلَيَّ أَخِي وَ وَصِيِّي وَ وَاَعِي عِلْمِي ، وَ خَلِيفَتِي  
فِي أُمَّتِي عَلَيَّ مَنْ آمَنَ بِي وَ عَلَيَّ تَفْسِيرِ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الدَّاعِي  
إِلَيْهِ وَ الْعَامِلِ بِمَا يَرْضَاهُ وَ الْمُحَارِبِ لِأَعْدَائِهِ وَ الْمُوَالِي عَلَيَّ طَاعَتِهِ وَ  
النَّاهِي عَنِ مَعْصِيَّتِهِ .

إِنَّهُ خَلِيفَةُ رَسُولِ اللَّهِ وَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْإِمَامُ الْهَادِي مِنَ اللَّهِ ، وَ  
قَاتِلُ النَّاكِثِينَ وَ الْقَاسِطِينَ وَ الْمَارِقِينَ بِأَمْرِ اللَّهِ .

يَقُولُ اللَّهُ : ﴿ مَا يَبْدُلُ الْقَوْلَ لَدَيَّ ﴾ . بِأَمْرِكَ يَا رَبِّ أَقُولُ : اللَّهُمَّ وَالِ  
مَنْ وَالَاهُ وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ وَ أَنْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَ اخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ وَ الْعَنْ مَنْ  
أَنْكَرَهُ وَ اغْضِبْ عَلَيَّ مَنْ جَحَدَ حَقَّهُ .

اللَّهُمَّ إِنَّكَ أَنْزَلْتَ الْآيَةَ فِي عَلَيٍّ وَلِيِّكَ عِنْدَ تَبْيِينِ ذَلِكَ وَ نَصْبِكَ إِيَّاهُ  
لِهَذَا الْيَوْمِ : ﴿ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَ أَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَ  
رَضِيتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا ﴾ ، وَ قُلْتُ : ﴿ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ﴾ ، وَ  
قُلْتُ : ﴿ وَ مَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَ هُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ  
الْخَاسِرِينَ ﴾ .

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ أَنِّي قَدْ بَلَّغْتُ .

### التَّأْكِيدُ عَلَى تَوَجُّهِ الْأُمَّةِ نَحْوَ مَسْأَلَةِ الْإِمَامَةِ

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّمَا أَكْمَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ دِينَكُمْ بِإِمَامَتِهِ . فَمَنْ لَمْ يَأْتَمْ بِهِ وَبِمَنْ يَقُومُ مَقَامَهُ مِنْ وُلْدِي مَنْ صُلِبَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالْعَرْضِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَفِي النَّارِهِمْ خَالِدُونَ ، ﴿ لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴾ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، هَذَا عَلَيَّ ، أَنْصَرُّكُمْ لِي وَأَحَقُّكُمْ بِي وَأَقْرَبُكُمْ إِلَيَّ وَاعْرُزْكُمْ عَلَيَّ ، وَاللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَأَنَا عَنْهُ رَاضِيَانِ . وَمَا نَزَلَتْ آيَةٌ رَضِيَّ فِي الْقُرْآنِ إِلَّا فِيهِ ، وَلَا خَاطَبَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَّا بَدَأَ بِهِ ، وَلَا نَزَلَتْ آيَةٌ مَدَحَ فِي الْقُرْآنِ إِلَّا فِيهِ ، وَلَا شَهِدَ اللَّهُ بِالْجَنَّةِ فِي ﴿ هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ ﴾ إِلَّا لَهُ ، وَلَا أَنْزَلَهَا فِي سِوَاهُ وَلَا مَدَحَ بِهَا غَيْرُهُ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، هُوَ نَاصِرٌ دِينَ اللَّهِ وَالْمُجَادِلُ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ ، وَهُوَ التَّقِيُّ النَّقِيُّ الْهَادِي الْمَهْدِيُّ . نَبِيُّكُمْ خَيْرُ نَبِيٍّ وَوَصِيِّكُمْ خَيْرُ وَصِيٍّ وَبُنُوهُ خَيْرُ الْأَوْصِيَاءِ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، ذُرِّيَّةُ كُلِّ نَبِيٍّ مِنْ صُلْبِهِ ، وَذُرِّيَّتِي مِنْ صُلْبِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٍّ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّ إِبْلِيسَ أَخْرَجَ آدَمَ مِنَ الْجَنَّةِ بِالْحَسَدِ ، فَلَا تَحْسُدُوهُ فَتَحْبِطَ أَعْمَالُكُمْ وَتَنْزَلَ أَقْدَامُكُمْ ، فَإِنَّ آدَمَ أَهْبِطَ إِلَى

متن خطبة غدیر / ٤٥

الْأَرْضِ بِخَطِيئَةٍ وَاحِدَةٍ ، وَهُوَ صَفْوَةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَكَيْفَ بِكُمْ وَ  
أَنْتُمْ أَنْتُمْ وَمِنْكُمْ أَعْدَاءُ اللَّهِ .

أَلَا وَإِنَّهُ لَا يُبْغِضُ عَلِيًّا إِلَّا شَقِيًّا ، وَلَا يُوَالِي عَلِيًّا إِلَّا تَقِيًّا ، وَ  
لَا يُؤْمِنُ بِهِ إِلَّا مُؤْمِنٌ مُخْلِصٌ . وَفِي عَلِيٍّ - وَاللَّهِ - نَزَلَتْ سُورَةُ الْعَصْرِ :  
﴿ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، وَالْعَصْرِ ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴾ إِلَّا  
عَلِيٌّ الَّذِي آمَنَ وَرَضِيَ بِالْحَقِّ وَالصَّبْرِ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، قَدْ اسْتَشْهَدْتُ اللَّهَ وَبَلَّغْتُكُمْ رِسَالَتِي وَمَا عَلَيَّ  
الرَّسُولُ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، ﴿ اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ  
مُسْلِمُونَ ﴾ .

## ٦

### الإشارة إلى مقاصد المنافقين

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، ﴿ آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلَ مَعَهُ مِنْ قَبْلُ  
أَنْ نَطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلَى أَدْبَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ  
السَّبْتِ ﴾ . بِاللَّهِ مَا عَنَى بِهَذِهِ الْآيَةِ إِلَّا قَوْمًا مِنْ أَصْحَابِي أَعْرَفُهُمْ  
بِأَسْمَائِهِمْ وَأَنْسَابِهِمْ ، وَقَدْ أَمَرْتُ بِالصَّفْحِ عَنْهُمْ . فَلْيَعْمَلْ كُلُّ امْرِئٍ

عَلَى مَا يَجِدُ لِعَلِيٍّ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْحُبِّ وَ الْبُغْضِ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، النُّورُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَسْلُوكٌ فِيَّ ، ثُمَّ فِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، ثُمَّ فِي النَّسْلِ مِنْهُ إِلَى الْقَائِمِ الْمَهْدِيِّ الَّذِي يَأْخُذُ بِحَقِّ اللَّهِ وَ بِكُلِّ حَقٍّ هُوَ لَنَا ، لِإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ قَدْ جَعَلَنَا حُجَّةً عَلَى الْمُقْصِرِينَ وَ الْمُعَانِدِينَ وَ الْمُخَالِفِينَ وَ الْخَائِنِينَ وَ الْآثِمِينَ وَ الظَّالِمِينَ وَ الْغَاصِبِينَ مِنْ جَمِيعِ الْعَالَمِينَ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، أُنذِرُكُمْ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ قَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِي الرُّسُلُ ، أَفَأَنْ مِتُّ أَوْ قُتِلْتُ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ ؟ وَ مَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبِيهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئاً وَ سَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ الصَّابِرِينَ . أَلَا وَ إِنَّ عَلِيًّا هُوَ الْمَوْصُوفُ بِالصَّبْرِ وَ الشُّكْرِ ، ثُمَّ مِنْ بَعْدِهِ وَ لِدَيْ مِنْ صُلْبِهِ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ بِإِسْلَامِكُمْ ، بَلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ اللَّهُ فَيُحِبِّطَ عَمَلَكُمْ وَ يَسْخَطَ عَلَيْكُمْ وَ يَبْتَلِيَكُمْ بِشُؤَاطٍ مِنْ نَارٍ وَ نُحَاسٍ ، إِنَّ رَبَّكُمْ لِبِالْمِرْصَادِ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّهُ سَيَكُونُ مِنْ بَعْدِي أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يُنْصَرُونَ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّ اللَّهَ وَ أَنَا بَرِيئَانِ مِنْهُمُ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّهُمْ وَ أَنْصَارَهُمْ وَ أَتْبَاعَهُمْ وَ أَشْيَاعَهُمْ فِي الدَّرَكِ

الْأَسْفَلَ مِنَ النَّارِ وَ لَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ .

إِلَّا إِنَّهُمْ أَصْحَابُ الصَّحِيفَةِ ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ فِي صَحِيفَتِهِ !!

قال : فَذَهَبَ عَلَى النَّاسِ - إِلَّا شِرْذِمَةً مِنْهُمْ - أَمْرَ

الصَّحِيفَةِ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنِّي أَدْعُهَا إِمَامَةً وَ وِرَاثَةً فِي عَقِبِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، وَ قَدْ بَلَغْتُ مَا أَمِرْتُ بِتَبْلِيغِهِ حُجَّةً عَلَى كُلِّ حَاضِرٍ وَ غَائِبٍ ، وَ عَلَى كُلِّ أَحَدٍ مِمَّنْ شَهِدَ أَوْ لَمْ يَشْهَدْ ، وَ لِدَا أَوْ لَمْ يُوَلَدْ ، فَلْيُبَلِّغِ الْحَاضِرُ الْغَائِبَ وَ الْوَالِدُ الْوَلَدَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ .

وَ سَيَجْعَلُونَ الْإِمَامَةَ بَعْدِي مُلْكًا وَ اِعْتِصَابًا ، إِلَّا لَعَنَ اللَّهُ الْغَاصِبِينَ الْمُعْتَصِبِينَ ، وَ عِنْدَهَا سَيَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَا الثَّقَلَانِ مَنْ يَفْرُغُ ، وَ يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا سُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَ نُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ يَكُنْ لِيَذَرَكُمْ عَلَى مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ ، وَ مَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّهُ مَا مِنْ قَرِيْبَةٍ إِلَّا وَ اللَّهُ مُهْلِكُهَا بِتَكْذِيبِهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، وَ مُمْلِكُهَا الْإِمَامَ الْمَهْدِيَّ وَ اللَّهُ مُصَدِّقٌ وَعْدَهُ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، قَدْ ضَلَّ قَبْلَكُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ، وَ اللَّهُ لَقَدْ أَهْلَكَ

الْأُولَىٰ ، وَ هُوَ مُهْلِكُ الْآخِرِينَ . قَالَ اللَّهُ تَعَالَىٰ : ﴿الْمَ نُهْلِكِ الْأُولَىٰ ، ثُمَّ نَتَّبِعُهُمُ الْآخِرِينَ ، كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ، وَيُلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴾ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَمَرَنِي وَ نَهَاَنِي ، وَ قَدْ أَمَرْتُ عَلِيًّا وَ نَهَيْتُهُ بِأَمْرِهِ . فَعِلْمُ الْأَمْرِ وَ النَّهْيِ لَدَيْهِ ، فَاسْمَعُوا لِأَمْرِهِ تَسْلِمُوا وَ أَطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَ انْتَهُوا لِنَهْيِهِ تَرْشُدُوا ، وَ صِيرُوا إِلَىٰ مُرَادِهِ وَ لَا تَتَفَرَّقَ بِكُمْ السُّبُلُ عَنْ سَبِيلِهِ .



### أَوْلِيَاءُ أَهْلِ الْبَيْتِ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ أَعْدَاؤُهُمْ

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، أَنَا صِرَاطُ اللَّهِ الْمُسْتَقِيمِ الَّذِي أَمَرَكُمْ بِاتِّبَاعِهِ ، ثُمَّ عَلِيٌّ مِنْ بَعْدِي ، ثُمَّ وُلْدِي مِنْ صُلْبِهِ أَيْمَةُ الْهُدَىٰ ، يَهْتَدُونَ إِلَىٰ الْحَقِّ وَ بِهِ يَعْدِلُونَ .

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ، الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ، إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ، اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لَا الضَّالِّينَ ﴾ ، فَيَ نَزَلَتْ وَ فِيهِمْ وَ اللَّهُ نَزَلَتْ ، وَ لَهُمْ عَمَّتْ ، وَ إِيَّاَهُمْ



خَصَّتْ ، أَوْلِيَّكَ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ الَّذِينَ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ . أَلَا  
إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ .

أَلَا إِنَّ أَعْدَاءَهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ الْغَاوُونَ إِخْوَانُ الشَّيَاطِينِ ، يُوحِي  
بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرَفَ الْقَوْلِ غُرُورًا .

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَهُمُ الَّذِينَ ذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ ، فَقَالَ عَزَّ وَجَلَّ :  
﴿ لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ  
وَلَوْ كَانُوا آبَائَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ ، أَوْلِيَّكَ  
كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي  
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أَوْلِيَّكَ  
حِزْبَ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾ .

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَهُمُ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ وَصَفَهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فَقَالَ :  
﴿ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبَسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أَوْلِيَّكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ  
مُهْتَدُونَ ﴾ .

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَهُمُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَرْتَابُوا .

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَهُمُ الَّذِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ آمِنِينَ ، تَتَلَقَّاهُمُ  
الْمَلَائِكَةُ بِالتَّسْلِيمِ يَقُولُونَ : سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ .

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَهُمْ ، لَهُمُ الْجَنَّةُ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ .

أَلَا إِنَّ أَعْدَاءَهُمُ الَّذِينَ يَصْلُونَ سَعِيرًا .  
أَلَا إِنَّ أَعْدَاءَهُمُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ لِحَهَنِّمْ شَهِيقًا وَ هَيَّ تَفُورًا وَ يَرُونَ  
لَهَا زَفِيرًا .

أَلَا إِنَّ أَعْدَاءَهُمُ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ فِيهِمْ : ﴿ كَلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعْنَتٌ أُخْتَهَا  
حَتَّى إِذَا آذَرُكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرِيَهُمْ لِأَوْلِيَهُمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ  
أَصَلُّونَا فَآتِيهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ ، قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ وَ لِكِنْ  
لَا تَعْلَمُونَ ﴾ .

أَلَا إِنَّ أَعْدَاءَهُمُ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ : ﴿ كَلَّمَا أَلْقَى فِيهَا فَوْجٌ  
سَأَلْتَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ، قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَ قُلْنَا  
مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ ، إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ، وَ قَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ  
أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ، فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحِقًا  
لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴾ .

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَهُمُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ ، لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَ أَجْرٌ  
كَبِيرٌ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، شَتَانِ مَا بَيْنَ السَّعِيرِ وَ الْأَجْرِ الْكَبِيرِ .  
مَعَاشِرَ النَّاسِ ، عَدُونَا مَنْ ذَمَّهُ اللَّهُ وَ لَعَنَهُ ، وَ وَلِيِّنَا كُلُّ مَنْ مَدَحَهُ اللَّهُ وَ  
أَحَبَّهُ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، أَلَا وَ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ وَ عَلِيٌّ الْبَشِيرُ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، أَلَا وَ إِنِّي مُنذِرٌ وَ عَلِيٌّ هَادٍ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، أَلَا وَ إِنِّي نَبِيٌّ وَ عَلِيٌّ وَصِيٌّ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، أَلَا وَ إِنِّي رَسُولٌ وَ عَلِيٌّ الْإِمَامُ وَ الْوَصِيُّ مِنْ بَعْدِي ،

وَ الْأَيْمَةُ مِنْ بَعْدِهِ وَ لُدَّهُ . أَلَا وَ إِنِّي وَالِدُهُمْ وَ هُمْ يَخْرُجُونَ مِنْ صُلْبِهِ .



### الْإِمَامُ الْمَهْدِيُّ عَجَّلَ اللَّهُ فَرَجَهُ

أَلَا إِنَّ خَاتَمَ الْأَيْمَةِ مِنَّا الْقَائِمُ الْمَهْدِيُّ . أَلَا إِنَّهُ الظَّاهِرُ عَلَى الدِّينِ . أَلَا إِنَّهُ الْمُتَّقِمُ مِنَ الظَّالِمِينَ . أَلَا إِنَّهُ فَاتِحُ الحُصُونِ وَ هَادِمُهَا . أَلَا إِنَّهُ غَالِبُ كُلِّ قَبِيلَةٍ مِنَ أَهْلِ الشُّرْكِ وَ هَادِيهَا .

أَلَا إِنَّهُ الْمُدْرِكُ بِكُلِّ ثَارٍ لِأَوْلِيَاءِ اللَّهِ . أَلَا إِنَّهُ النَّاصِرُ لِدِينِ اللَّهِ . أَلَا إِنَّهُ الْغَرَّافُ مِنْ بَحْرِ عَمِيقٍ . أَلَا إِنَّهُ يَسِمُ كُلَّ ذِي فَضْلٍ بِفَضْلِهِ وَ كُلَّ ذِي جَهْلٍ بِجَهْلِهِ . أَلَا إِنَّهُ خَيْرَةُ اللَّهِ وَ مُخْتَارُهُ . أَلَا إِنَّهُ وَارِثُ كُلِّ عِلْمٍ وَ الْمُحِيطُ بِكُلِّ فَهْمٍ .

أَلَا إِنَّهُ الْمُخْبِرُ عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الْمَشِيدُ لِأَمْرِ آيَاتِهِ . أَلَا إِنَّهُ الرَّشِيدُ السَّدِيدُ . أَلَا إِنَّهُ الْمُفَوِّضُ إِلَيْهِ .

أَلَا إِنَّهُ قَدْ بَشَّرَ بِهِ مَنْ سَلَفَ مِنَ الْقُرُونِ بَيْنَ يَدَيْهِ .  
أَلَا إِنَّهُ الْبَاقِي حُجَّةٌ وَ لَا حُجَّةَ بَعْدَهُ وَ لَا حَقَّ إِلَّا مَعَهُ وَ لَا نُورَ إِلَّا  
عِنْدَهُ .

أَلَا إِنَّهُ لَا غَالِبَ لَهُ وَ لَا مَنْصُورَ عَلَيْهِ . أَلَا وَ إِنَّهُ وَلِيُّ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ ، وَ  
حَكَمُهُ فِي خَلْقِهِ ، وَ أَمِينُهُ فِي سِرِّهِ وَ عَلَانِيَتِهِ .

## ٩

### التَّمْهِيدُ لِأَمْرِ الْبَيْعَةِ

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنِّي قَدْ بَيَّنْتُ لَكُمْ وَ أَفْهَمْتُكُمْ ، وَ هَذَا عَلَيَّ يُفْهِمُكُمْ  
بَعْدِي . أَلَا وَ إِنِّي عِنْدَ انْقِضَاءِ خُطْبَتِي أَدْعُوكُمْ إِلَى مُصَافَقَتِي عَلَى بَيْعَتِهِ وَ  
الْإِقْرَارِ بِهِ ، ثُمَّ مُصَافَقَتِهِ بَعْدِي .

أَلَا وَ إِنِّي قَدْ بَايَعْتُ اللَّهَ وَ عَلَيَّ قَدْ بَايَعَنِي ، وَ أَنَا آخِذُكُمْ بِالْبَيْعَةِ لَهُ عَنِ اللَّهِ  
عَزَّ وَ جَلَّ . ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ ، يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ .  
فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ ، وَ مَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ  
فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ .

## ١٠

## الْحَلَالُ وَالْحَرَامُ، الْوَأَجِبَاتُ وَالْمُحَرَّمَاتُ

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ، ﴿فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ  
أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ  
شَاكِرٌ عَلِيمٌ﴾ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ، حِجُّوا الْبَيْتَ، فَمَا وَرَدَهُ أَهْلُ بَيْتِ إِلَّا اسْتَغْنَوْا وَ  
أُبَشِّرُوا، وَلَا تَخَلَّفُوا عَنْهُ إِلَّا بُتُّوا وَافْتَقَرُوا .  
مَعَاشِرَ النَّاسِ، مَا وَقَفَ بِالْمَوْقِفِ مُؤْمِنٌ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا سَلَفَ مِنْ  
ذَنْبِهِ إِلَى وَقْتِهِ ذَلِكَ، فَإِذَا انْقَضَتْ حَجَّتُهُ اسْتَأْنَفَ عَمَلَهُ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ، الْحُجَّاجُ مُعَانُونَ وَنَفَقَاتُهُمْ مُخَلَّفَةٌ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ  
لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ، حِجُّوا الْبَيْتَ بِكَمَالِ الدِّينِ وَالتَّقْوَى، وَلَا تَنْصَرِفُوا عَنِ  
الْمَشَاهِدِ إِلَّا بِتَوْبَةٍ وَإِقْلَاعٍ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ، أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ كَمَا أَمَرَكُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ،  
فَإِنْ طَالَ عَلَيْكُمُ الْأَمَدُ فَقَصِّرْتُمْ أَوْ نَسِيتُمْ فَعَلِيٌّ وَلِيْكُمُ وَ مَبِينٌ لَكُمْ؛ الَّذِي  
نَصَبَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَكُمْ بَعْدِي أَمِينَ خَلَقَهُ . إِنَّهُ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ، وَهُوَ وَ  
مَنْ يَخْلُفُ مِنْ ذُرِّيَّتِي يُخْبِرُونَكُمْ بِمَا تَسْأَلُونَ عَنْهُ وَيُبَيِّنُونَ لَكُمْ مَا

لَا تَعْلَمُونَ .

أَلَا إِنَّ الْحَلَالَ وَالْحَرَامَ أَكْثَرَ مِنْ أَنْ أُحْصِيَهُمَا وَأُعْرِفَهُمَا ؛ فَأَمُرُ بِالْحَلَالِ  
وَأَنْهِيَ عَنِ الْحَرَامِ فِي مَقَامٍ وَاحِدٍ ، فَأَمِرْتُ أَنْ أَخْذَ الْبَيْعَةَ مِنْكُمْ وَالصَّفْقَةَ  
لَكُمْ بِقَبُولِ مَا جِئْتُ بِهِ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي عَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْأَوْصِيَاءِ  
مِنْ بَعْدِهِ الَّذِينَ هُمْ مِنِّي وَمِنْهُ إِمَامَةٌ فِيهِمْ قَائِمَةٌ ، خَاتِمَتِهَا الْمَهْدِيُّ إِلَى يَوْمٍ  
يَلْقَى اللَّهُ الَّذِي يُقَدِّرُ وَيَقْضِي .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، وَكُلُّ حَلَالٍ دَلَّلْتُكُمْ عَلَيْهِ وَكُلُّ حَرَامٍ نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَإِنِّي  
لَمْ أَرْجِعْ عَنْ ذَلِكَ وَلَمْ أُبَدِّلْ . أَلَا فَادْكُرُوا ذَلِكَ وَاحْفَظُوهُ وَتَوَاصَوْا بِهِ ، وَ  
لَا تُبَدِّلُوهُ وَلَا تُغَيِّرُوهُ .

أَلَا وَإِنِّي أَجِدُّ الْقَوْلَ : أَلَا فَاقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأْمُرُوا  
بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ .

أَلَا وَإِنَّ رَأْسَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ أَنْ تَنْتَهُوا إِلَى قَوْلِي وَتُبَلِّغُوهُ مَنْ  
لَمْ يَحْضُرْ وَتَأْمُرُوهُ بِقَبُولِهِ عَنِّي وَتَنْهَوْهُ عَنِ مُخَالَفَتِهِ ، فَإِنَّهُ أَمْرٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ  
وَجَلَّ وَمِنِّي . وَلَا أَمْرَ بِمَعْرُوفٍ وَلَا نَهْيَ عَنِ مُنْكَرٍ إِلَّا مَعَ إِمَامٍ مَعْصُومٍ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، الْقُرْآنُ يُعَرِّفُكُمْ أَنَّ الْأئِمَّةَ مِنْ بَعْدِهِ وُلْدُهُ ، وَعَرَفْتُمْكُمْ  
أَنََّّهُمْ مِنِّي وَمِنْهُ ، حَيْثُ يَقُولُ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ : ﴿ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي

عَقِبِهِ ﴿، وَ قُلْتُ : «لَنْ تَصِلُوا مَا إِنْ تَمَسَّكُمْ بِهِمَا» .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، التَّقْوَى ، التَّقْوَى ، وَ احْذَرُوا السَّاعَةَ كَمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ : ﴿إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ﴾ .

أذْكَرُوا الْمَمَاتَ وَ الْمَعَادَ وَ الْحِسَابَ وَ الْمَوَازِينَ وَ الْمُحَاسَبَةَ بَيْنَ يَدَيِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ الثَّوَابَ وَ الْعِقَابَ . فَمَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ أُثِيبَ عَلَيْهَا وَ مَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَيْسَ لَهُ فِي الْجَنَانِ نَصِيبٌ .

## ۱۱

### الْبَيْعَةُ بِصُورَةٍ رَسْمِيَّةٍ

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّكُمْ أَكْثَرُ مِنْ أَنْ تُصَافِقُونِي بِكَفِّ وَاحِدٍ فِي وَقْتٍ وَاحِدٍ ، وَقَدْ أَمَرَنِي اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ أَخَذَ مِنْ أَلْسِنَتِكُمُ الْإِفْرَارَ بِمَا عَمَدْتُ لِعَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ، وَ لِمَنْ جَاءَ بَعْدَهُ مِنَ الْأَيْمَةِ مِنِّي وَ مِنْهُ ، عَلَى مَا أَعْلَمْتُكُمْ أَنْ ذُرِّيَّتِي مِنْ صُلْبِهِ .

فَقُولُوا بِأَجْمَعِكُمْ : «أَنَا سَامِعُونَ مُطِيعُونَ رَاضُونَ مُتَعَادُونَ لِمَا بَلَّغَتْ عَنْ رَبِّنَا وَ رَبِّكَ فِي أَمْرِ إِمَامِنَا عَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ مَنْ وُلِدَ مِنْ صُلْبِهِ مِنَ الْأَيْمَةِ . تُبَايِعُكَ عَلَى ذَلِكَ بِقُلُوبِنَا وَ أَنْفُسِنَا وَ أَلْسِنَتِنَا وَ أَيْدِينَا . عَلَى ذَلِكَ نَحْيِي وَ عَلَيْهِ نَمُوتُ وَ عَلَيْهِ نُبْعَثُ . وَ لَا نُغَيِّرُ وَ لَا نُبَدِّلُ ، وَ

لَا نَسُكُ وَلَا نَجْحَدُ وَلَا نَرْتَابُ ، وَلَا نَرْجِعُ عَنِ الْعَهْدِ وَلَا نَنْقُضُ  
الْمِيثَاقَ .

وَعَظَّمْنَا بِوَعْدِ اللَّهِ فِي عَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْأَيْمَةِ الَّذِينَ ذَكَرْتَ مِنْ  
ذُرِّيَّتِكَ مِنْ وُلْدِهِ بَعْدَهُ ، الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ وَمَنْ نَصَبَهُ اللَّهُ بَعْدَهُمَا .

فَالْعَهْدُ وَالْمِيثَاقُ لَهُمْ مَاخُوذٌ مِنَّا ، مِنْ قُلُوبِنَا وَأَنْفُسِنَا وَالسِّتِنَا وَ  
ضَمَائِرِنَا وَأَيْدِينَا . مَنْ أَدْرَكَهَا بِيَدِهِ وَإِلَّا فَقَدْ أَقْرَبَ بِلِسَانِهِ ، وَلَا نَبْتَغِي  
بِذَلِكَ بَدَلًا وَلَا يَرَى اللَّهُ مِنْ أَنْفُسِنَا حَوْلًا . نَحْنُ نُؤَدِّي ذَلِكَ عَنْكَ  
الدَّانِي وَالْقَاصِي مِنْ أَوْلَادِنَا وَأَهَالِينَا ، وَنُشْهِدُ اللَّهَ بِذَلِكَ وَكَفَى بِاللَّهِ  
شَهِيدًا وَأَنْتَ عَلَيْنَا بِهِ شَهِيدٌ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، مَا تَقُولُونَ ؟ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ كُلَّ صَوْتٍ وَخَافِيَةٍ كُلِّ  
نَفْسٍ ، ﴿ فَمَنْ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ﴾ ، وَمَنْ  
بَايَعَ فَإِنَّمَا يُبَايِعُ اللَّهَ ، ﴿ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ ﴾ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، فَبَايَعُوا اللَّهَ وَبَايَعُونِي وَبَايَعُوا عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَ  
الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ وَالْأَيْمَةَ مِنْهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ كَلِمَةً بَاقِيَةً ؛ يُهْلِكُ  
اللَّهُ مَنْ غَدَرَ وَبَرَحِمَ مَنْ وَفَى . ﴿ فَمَنْ نَكَتْ فَإِنَّمَا يَنْكُتْ عَلَيَّ نَفْسِهِ وَ  
مَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيَّ اللَّهُ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴾ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، قُولُوا الَّذِي قُلْتُ لَكُمْ وَاسَلُّوا عَلَيَّ بِإِمْرَةٍ



متن خطبه غدیر / ۵۷

الْمُؤْمِنِينَ ، وَقُولُوا : ﴿سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ ،  
وَقُولُوا : ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ  
لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، إِنَّ فَضَائِلَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ  
- وَقَدْ أَنْزَلَهَا فِي الْقُرْآنِ - أَكْثَرُ مِنْ أَنْ أُحْصِيَهَا فِي مَقَامٍ وَاحِدٍ ، فَمَنْ  
أَنْبَأَكُمْ بِهَا وَعَرَفَهَا فَصَدَّقُوهُ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، مَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَعَلِيًّا وَالْإِمَّةَ الَّذِينَ ذَكَرْتُهُمْ  
فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، السَّابِقُونَ إِلَى مُبَايَعَتِهِ وَمُؤَالَاتِهِ وَالتَّسْلِيمِ عَلَيْهِ بِأَمْرَةِ  
الْمُؤْمِنِينَ أَوْلِيكَ هُمُ الْفَائِزُونَ فِي جَنَاتِ النَّعِيمِ .

مَعَاشِرَ النَّاسِ ، قُولُوا مَا يَرْضَى اللَّهُ بِهِ عَنْكُمْ مِنَ الْقَوْلِ ، فَإِنْ تَكْفُرُوا  
أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا .

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَدْبَيْتُ وَأَمَرْتُ وَاغْضِبْ عَلَيَّ الْجَاهِدِينَ  
الْكَافِرِينَ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ .

\* \* \*

در اینجا متن کامل خطبه غدیر پایان می پذیرد.

## ترجمه فارسی

### متن کامل خطبه پیامبر اکرم ﷺ در غدیر خم

بسم الله الرحمن الرحيم

#### ۱

#### حمد و ثنای الهی

حمد و سپاس خدایی را که در یگانگی خود بلند مرتبه، و در تنهایی و فرد بودنش نزدیک است. در قدرت و سلطه خود با جلالت و در ارکان خود عظیم است. علم او به همه چیز احاطه دارد در حالی که در جای خود است، و همه مخلوقات را با قدرت و برهان خود تحت سیطره دارد. همیشه مورد سپاس بوده و همچنان مورد ستایش خواهد بود. صاحب عظمتی که از بین رفتنی نیست. ابتدا کننده و بازگرداننده اوست و هر کاری به سوی او باز می‌گردد.

به وجود آورنده بالا برده شده‌ها (آسمانها و افلاک) و پهن کننده گسترده‌ها (زمین)، یگانه حکمران زمین‌ها و آسمان‌ها، پاک و منزّه و تسبیح شده، پروردگار ملائکه و روح، تفضل کننده بر همه آنچه خلق

کرده، و لطف کننده بر هر آنچه به وجود آورده است. هر چشمی زیر نظر اوست ولی چشم‌ها او را نمی‌بینند.

گرم کننده و بردبار و تحمل کننده است. رحمت او همه چیز را فرا گرفته و با نعمت خود بر همه آنها منت گذارده است. در انتقام گرفتن خود عجله نمی‌کند، و به آنچه از عذابش که مستحق آنند مبادرت نمی‌ورزد.

باطن‌ها و سریره‌ها را می‌فهمد و ضمائر را می‌داند، و پنهان‌ها بر او مخفی نمی‌ماند و مخفی‌ها بر او مشتبه نمی‌شود. او راست احاطه بر هر چیزی و غلبه بر همه چیز و قوت در هر چیزی و قدرت بر هر چیزی، و مانند او شیئی نیست. اوست به وجود آورنده شیئی (چیز) هنگامی که چیزی نبود. دائم و زنده است، و به قسط و عدل قائم است. نیست خدایی جز او که با عزت و حکیم است.

بالا تر از آن است که چشم‌ها او را درک کنند ولی او چشم‌ها را درک می‌کند و او لطف کننده و آگاه است. هیچکس نمی‌تواند با دیدن به صفت او راه یابد، و کسی به چگونگی او از سر و آشکار دست نمی‌یابد مگر به آنچه خود خداوند عز و جل راهنمایی کرده است.

گواهی می‌دهم برای او که اوست خدایی که قدس و پاکی و منزّه بودن او روزگار را پر کرده است. او که نورش ابدیت را فرا گرفته است. او که دستورش را بدون مشورت مشورت کننده‌ای اجرا می‌کند و در تقدیرش شریک ندارد و در تدبیرش کمک نمی‌شود.

آنچه ایجاد کرده بدون نمونه و مثالی تصویر نموده و آنچه خلق کرده بدون کمک از کسی و بدون زحمت و بدون احتیاج به فکر و حيله خلق کرده است. آنها را ایجاد کرد پس به وجود آمدند و خلق کرد پس ظاهر

شدند. پس اوست خدایی که جز او خدایی نیست. صنعت او محکم و کار او زیباست. عادل که ظلم نمی‌کند و گرم کننده‌ای که کارها به سوی او باز می‌گردد.

شهادت می‌دهم اوست خدایی که همه چیز در مقابل عظمت او تواضع کرده و همه چیز در مقابل عزت او ذلیل شده و همه چیز در برابر قدرت او سر تسلیم فرود آورده و همه چیز در برابر هیبت او خاضع شده‌اند.

پادشاه پادشاهان و گرداننده افلاک و مسخر کننده آفتاب و ماه، که همه با زمان تعیین شده در حرکت هستند. شب را بر روی روز و روز را بر روی شب می‌گرداند، که به سرعت در پی آن می‌رود. در هم شکننده هر زورگویی با عناد، و هلاک کننده هر شیطان سر پیچ و متمرّد.

برای او ضدی و همراه او معارضی نبوده است. یکتا و بی‌نیاز است. زاییده نشده و نمی‌زاید، و برای او هیچ همتایی نیست. خدای یگانه و پروردگار با عظمت. می‌خواهد پس به انجام می‌رساند، و اراده می‌کند پس مقدر می‌نماید، و می‌داند پس به شماره می‌آورد. می‌میراند و زنده می‌کند، فقیر می‌کند و غنی می‌نماید، می‌خنداند و می‌گریاند، نزدیک می‌کند و دور می‌نماید، منع می‌کند و عطا می‌نماید. پادشاهی از آن او و حمد و سپاس برای اوست. خیر به دست اوست و او بر هر چیزی قادر است.

شب را در روز و روز را در شب فرو می‌برد. نیست خدایی جز او که با عزت و آمرزنده است. اجابت کننده دعا، بسیار عطا کننده، شمارنده نفوس‌ها و پروردگار جنّ و بشر، که هیچ امری بر او مشکل نمی‌شود، و فریاد دادخواهان او را منضجر نمی‌کند، و اصرار اصرار کنندگانش او را خسته نمی‌نماید. نگهدارنده صالحین و موفّق کننده رستگاران و صاحب

اختیار مؤمنان و پروردگار عالمیان. خدایی که از آنچه خلق کرده مستحق است که او را در هر حالی شکر و سپاس گویند. او را سپاس بسیار می‌گوییم و دائماً شکر می‌نمایم، چه در آسایش و چه در گرفتاری، چه در حال شدت و چه در حال آرامش. و به او و ملائکه‌اش و کتاب‌ها و پیامبرانش ایمان می‌آورم. دستور او را گوش می‌دهم و اطاعت می‌نمایم و به آنچه او را راضی می‌کند مبادرت می‌ورزم و در مقابل مقدرات او تسلیم می‌شوم به عنوان رغبت در اطاعت او و ترس از عقوبت او، چرا که اوست خدایی که نمی‌توان از مکر او در امان بود و از ظلم او هم ترس نداریم (یعنی ظلم نمی‌کند).

## ۲

### فرمان الهی برای مطلبی مهم

برای خداوند بر نفس خود به عنوان بندگی او اقرار می‌کنم، و شهادت می‌دهم برای او به پروردگاری، و آنچه به من وحی نموده ادا می‌نمایم از ترس آنکه مبادا اگر انجام ندهم عذابی از او بر من فرود آید که هیچکس نتواند آن را دفع کند، هر چند که حیلۀ عظیمی بکار بندد و دوستی او خالص باشد - نیست خدایی جز او - زیرا خداوند به من اعلام فرموده که اگر آنچه در حق علی بر من نازل نموده ابلاغ نکنم رسالت او را نرسانده‌ام، و برای من حفظ از شر مردم را ضمانت نموده و خدا کفایت کننده و کریم است.

خداوند به من چنین وحی کرده است: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ...﴾، «ای پیامبر ابلاغ کن آنچه از طرف

پروردگارت بر تو نازل شده - درباره علی، یعنی خلافت علی بن ابی طالب - و اگر انجام ندهی رسالت او را نرسانده‌ای، و خداوند تو را از مردم حفظ می‌کند».

ای مردم، من در رساندن آنچه خداوند بر من نازل کرده کوتاهی نکرده‌ام، و من سبب نزول این آیه را برای شما بیان می‌کنم:

جبرئیل سه مرتبه بر من نازل شد و از طرف خداوند سلام پروردگارم - که او سلام است - مرا مأمور کرد که در این اجتماع بپاخیزم و بر هر سفید و سیاهی اعلام کنم که «علی بن ابی طالب برادر من و وصی من و جانشین من بر اتمم و امام بعد از من است. نسبت او به من همانند هارون به موسی است جز اینکه پیامبری بعد از من نیست. و او صاحب اختیار شما بعد از خدا و رسولش است».

و خداوند در این مورد آیه‌ای از کتابش بر من نازل کرده است: ﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا...﴾، «صاحب اختیار شما خدا و رسولش هستند و کسانی که ایمان آورده و نماز را بپا می‌دارند و در حال رکوع زکات می‌دهند»، و علی بن ابی طالب است که نماز را بپا داشته و در حال رکوع زکات داده و در هر حال خداوند عز و جل را قصد می‌کند.

ای مردم، من از جبرئیل درخواست کردم از خدا بخواهد تا مرا از ابلاغ این مهم معاف بدارد، زیرا از کمی متقین و زیادی منافقین و فساد ملامت کنندگان و حیل‌های مسخره‌کنندگان اسلام اطلاع دارم، کسانی که خداوند در کتابش آنان را چنین توصیف کرده است که با زبان‌شان می‌گویند آنچه در قلب‌هایشان نیست، و این کار را سهل می‌شمارند در حالی که نزد خداوند عظیم است. همچنین به خاطر اینکه منافقین بارها مرا اذیت کرده‌اند تا آنجا که مرا «أذُن» (گوش دهنده بر هر حرفی) نامیدند، و گمان

کردند که من چنین هستم به خاطر ملازمت بسیار علی با من و توجه من به او و تمایل او و قبولش از من، تا آنکه خداوند عز و جل در این باره چنین نازل کرد: ﴿وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ...﴾: «از آنان کسانی هستند که پیامبر را اذیت می‌کنند و می‌گویند او «اُذُن» (گوش دهنده به هر حرفی) است، بگو: گوش است - بر ضد کسانی که گمان می‌کنند او «اُذُن» است - و برای شما خیر است، به خدا ایمان می‌آورد و در مقابل مؤمنین اظهار تواضع و احترام می‌نماید، و برای کسانی از شما که ایمان آورده‌اند رحمت است؛ و کسانی که پیامبر را اذیت می‌کنند عذاب دردناکی در انتظارشان است».

اگر من بخواهم گویندگان این نسبت (اُذُن) را نام ببرم می‌توانم، و اگر بخواهم به شخص آنان اشاره کنم می‌نمایم، و اگر بخواهم با علائم آنها را معرفی کنم می‌توانم، ولی به خدا قسم من در کار آنان با بزرگواری رفتار کرده‌ام.

بعد از همه اینها، خداوند از من راضی نمی‌شود مگر آنچه در حق علی بر من نازل کرده ابلاغ نمایم. ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ...﴾، «ای پیامبر برسان آنچه - در حق علی - از پروردگارت بر تو نازل شده و اگر انجام ندهی رسالت او را نرسانده‌ای، و خداوند تو را از مردم حفظ می‌کند».

### ۳

#### اعلان رسمی ولایت و امامت دوازده امام علیهم‌السلام

ای مردم، این مطلب را درباره‌ی او بدانید و بفهمید، و بدانید که خداوند او را برای شما صاحب اختیار و امامی قرار داده که اطاعتش را واجب نموده

است بر مهاجرین و انصار و بر تابعین آنان به نیکی، و بر روستایی و شهری، و بر عجمی و عربی، و بر آزاد و بنده، و بر بزرگ و کوچک، و بر سفید و سیاه. بر هر یکتا پرستی حکم او اجرا شونده و کلام او مورد عمل و امر او نافذ است. هر کس با او مخالفت کند ملعون است، و هر کس تابع او باشد و او را تصدیق نماید مورد رحمت الهی است. خداوند او را و هر کس را که از او بشنود و او را اطاعت کند آمرزیده است.

ای مردم، این آخرین باری است که در چنین اجتماعی بپا می‌ایستم. پس بشنوید و اطاعت کنید و در مقابل امر خداوند پروردگارتان سر تسلیم فرود آورید، چرا که خداوند عز و جل صاحب اختیار شما و معبود شماست، و بعد از خداوند رسولش و پیامبرش که شما را مخاطب قرار داده، و بعد از من علی صاحب اختیار شما و امام شما به امر خداوند است، و بعد از او امامت در نسل من از فرزندان اوست تا روزی که خدا و رسولش را ملاقات خواهید کرد.

حلالی نیست مگر آنچه خدا و رسولش و امامان حلال کرده باشند، و حرامی نیست مگر آنچه خدا و رسولش و امامان بر شما حرام کرده باشند. خداوند عز و جل حلال و حرام را به من شناسانده است، و آنچه پروردگارم از کتابش و حلال و حرامش به من آموخته به او سپرده‌ام.

ای مردم، علی را فضیلت دهید. هیچ علمی نیست مگر آنکه خداوند آن را در من جمع کرده است و هر علمی را که آموخته‌ام در امام المتقین جمع نموده‌ام، و هیچ علمی نیست مگر آنکه آن را به علی آموخته‌ام. اوست «امام مبین» که خداوند در سوره یس ذکر کرده است: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ﴾، «و هر چیزی را در امام مبین جمع کردیم».

ای مردم، از علی به سوی دیگری گمراه نشوید، و از او روی



برمگردانید و از ولایت او سرباز نزنید. اوست که به حق هدایت نموده و به آن عمل می‌کند، و باطل را ابطال نموده و از آن نهی می‌نماید، و در راه خدا سرزنش ملامت کننده‌ای او را مانع نمی‌شود.

علی اول کسی است که به خدا و رسولش ایمان آورد و هیچکس در ایمان به من بر او سبقت نگرفت. اوست که با جان خود در راه رسول خدا فداکاری کرد. اوست که با پیامبر خدا بود در حالی که هیچکس از مردان همراه او خدا را عبادت نمی‌کرد. اولین مردم در نماز گزاردن، و اول کسی است که با من خدا را عبادت کرد. از طرف خداوند به او امر کردم تا در خوابگاه من بخوابد، او هم در حالی که جانش را فدای من کرده بود در جای من خوابید.

ای مردم، او را فضیلت دهید که خدا او را فضیلت داده است، و او را قبول کنید که خداوند او را منصوب نموده است.

ای مردم، او از طرف خداوند امام است، و هر کس ولایت او را انکار کند خداوند هرگز توبه‌اش را نمی‌پذیرد و او را نمی‌بخشد. حتمی است بر خداوند که با کسی که با او مخالفت نماید چنین کند و او را به عذابی شدید تا ابدیت و تا آخر روزگار معذب نماید. پس بپرهیزید از اینکه با او مخالفت کنید و گرفتار آتشی شوید که آتشگیره آن مردم و سنگ‌ها هستند و برای کافران آماده شده است.

ای مردم، به خدا قسم پیامبران و رسولان پیشین به من بشارت داده‌اند، و من به خدا قسم خاتم پیامبران و مرسلین و حجت بر همه مخلوقین از اهل آسمان‌ها و زمین‌ها هستم. هر کس در این مطالب شک کند مانند کفر جاهلیت اول کافر شده است. و هر کس در چیزی از این گفتار من شک کند در همه آنچه بر من نازل شده شک کرده است، و هر کس در یکی از امامان

شک کند در همه آنان شک کرده است، و شک کننده درباره ما در آتش است. ای مردم، خداوند این فضیلت را بر من ارزانی داشته که منتهی از او بر من و احسانی از جانب او به سوی من است. خدایی جز او نیست. حمد و سپاس از من بر او تا ابدیت و تا آخر روزگار و در هر حال.

ای مردم، علی را فضیلت دهید که او افضل مردم بعد از من از مرد و زن است تا مادامی که خداوند روزی را نازل می‌کند و خلق باقی هستند. ملعون است ملعون است، مورد غضب است مورد غضب است کسی که این گفتار را رد کند و با آن موافق نباشد. بدانید که جبرئیل از جانب خداوند این خبر را برای من آورده است و می‌گوید: «هر کس با علی دشمنی کند و ولایت او را نپذیرد لعنت و غضب من بر او باد». هر کس ببیند برای فردا چه پیش فرستاده است. از خدا بترسید که با علی مخالفت کنید و در نتیجه قدمی بعد از ثابت بودن آن بلغزد، خداوند از آنچه انجام می‌دهید آگاه است.

ای مردم، علی «جنب الله» است که خداوند در کتاب عزیزش ذکر کرده و درباره کسی که با او مخالفت کند فرموده است: ﴿أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتَا عَلَىٰ مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ﴾، «ای حسرت بر آنچه درباره جنب خداوند تفریط و کوتاهی کردم».

ای مردم، قرآن را تدبر نمایید و آیات آن را بفهمید و در محکمت آن نظر کنید و به دنبال متشابه آن نروید. به خدا قسم، باطن آن را برای شما بیان نمی‌کند و تفسیرش را برایتان روشن نمی‌کند مگر این شخصی که دست او را می‌گیرم و او را به سوی خود بالا می‌برم و بازوی او را می‌گیرم و با دستم او را بلند می‌کنم و به شما می‌فهمانم که: «هر کس من صاحب اختیار اویم این علی صاحب اختیار اوست»، و او علی بن ابی‌طالب برادر و

جانشین من است، و ولایت او از جانب خداوند عز و جل است که بر من نازل کرده است.

ای مردم، علی و پاکان از فرزندانم از نسل او ثقل اصغرند و قرآن ثقل اکبر است. هر یک از این دو از دیگری خبر می‌دهد و با آن موافق است. آنها از یکدیگر جدا نمی‌شوند تا بر سر حوض کوثر بر من وارد شوند. بدانید که آنان امین‌های خداوند بین مردم و حاکمان او در زمین هستند. بدانید که من ادا نمودم، بدانید که من ابلاغ کردم، بدانید که من شنوایم، بدانید که من روشن نمودم، بدانید که خداوند فرموده است و من از جانب خداوند عز و جل می‌گویم، بدانید که امیرالمؤمنینی جز این برادرم نیست. بدانید که امیرالمؤمنین بودن بعد از من برای احدی جز او حلال نیست.

## ۴

### معرفی و بلند کردن امیرالمؤمنین علیه السلام به دست پیامبر صلی الله علیه و آله

سپس پیامبر صلی الله علیه و آله دستش را بر بازوی علی علیه السلام زد و آن حضرت را بلند کرد. و این در حالی بود که امیرالمؤمنین علیه السلام از زمانی که پیامبر صلی الله علیه و آله بر فراز منبر آمده بود یک پله پایین‌تر از مکان حضرت ایستاده بود و نسبت به صورت حضرت به طرف راست مایل بود که گویی هر دو در یک مکان ایستاده‌اند.

پس پیامبر صلی الله علیه و آله با دستش او را بلند کرد و هر دو دست را به سوی آسمان باز نمود و علی علیه السلام را از جا بلند نمود تا حدی که پای آن حضرت موازی زانوی پیامبر صلی الله علیه و آله رسید. سپس فرمود:

ای مردم، چه کسی بر شما از خودتان صاحب اختیارتر است؟

گفتند: خدا و رسولش. فرمود:

بدانید که هر کس من صاحب اختیار اویم این علی صاحب اختیار اوست. خدایا دوست بدار هر کس او را دوست بدارد، و دشمن بدار هر کس او را دشمن بدارد، و یاری کن هر کس او را یاری کند، و خوار کن هر کس او را خوار کند.

ای مردم، این علی است برادر من و وصی من و جامع علم من، و جانشین من در امتم بر آنان که به من ایمان آورده‌اند، و جانشین من در تفسیر کتاب خداوند عز و جل و دعوت به آن، و عمل کننده به آنچه او را راضی می‌کند، و جنگ کننده با دشمنان خدا و دوستی کننده بر اطاعت او و نهی کننده از معصیت او.

اوست خلیفه رسول خدا، و اوست امیرالمؤمنین و امام هدایت کننده از طرف خداوند، و اوست قاتل ناکثین و قاسطین و مارقین به امر خداوند. خداوند می‌فرماید: ﴿مَا يُبَدِّلُ الْقَوْلَ لَدَيَّ﴾، «سخن در پیشگاه من تغییر نمی‌پذیرد»، پروردگارا، به امر تو می‌گویم: «خداوندا دوست بدار هر کس علی را دوست بدارد و دشمن بدار هر کس علی را دشمن بدارد، و یاری کن هر کس علی را یاری کند و خوار کن هر کس علی را خوار کند، و لعنت نما هر کس علی را انکار کند و غضب نما بر هر کس که حق علی را انکار نماید».

پروردگارا، تو هنگام روشن شدن این مطلب و منصوب نمودن علی در این روز این آیه را درباره او نازل کردی: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾: «امروز دین شما را برایتان کامل نمودم و نعمت خود را بر شما تمام کردم و اسلام را به عنوان دین شما راضی شدم»، و فرمودی: ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾: «دین نزد خداوند

اسلام است»، و فرمودی: «وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ»: «هر کس دینی غیر از اسلام انتخاب کند هرگز از او قبول نخواهد شد و او در آخرت از زیانکاران خواهد بود». پروردگارا، تو را شاهد می‌گیرم که من ابلاغ نمودم.

## ۵

### تأکید بر توجه امت به مسئله امامت

ای مردم، خداوند دین شما را با امامت او کامل نمود، پس هر کس اقتدا نکند به او و به کسانی که جانشین او از فرزندان من و از نسل او هستند تا روز قیامت و روز رفتن به پیشگاه خداوند عز و جل، چنین کسانی اعمالشان در دنیا و آخرت از بین رفته و در آتش دائمی خواهند بود. عذاب از آنان تخفیف نمی‌یابد و به آنها مهلت داده نمی‌شود.

ای مردم، این علی است که یاری کننده‌ترین شما نسبت به من و سزاوارترین شما به من و نزدیک‌ترین شما به من و عزیزترین شما نزد من است. خداوند عز و جل و من از او راضی هستیم. هیچ آیه رضایتی در قرآن نازل نشده مگر درباره او، و هیچگاه خداوند مؤمنین را مورد خطاب قرار نداده مگر آنکه ابتدا او مخاطب بوده است، و هیچ آیه مدحی در قرآن نیست مگر درباره او، و خداوند در سوره ﴿هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ...﴾ شهادت به بهشت نداده مگر برای او، و این سوره را درباره غیر او نازل نکرده و با این سوره جز او را مدح نکرده است.

ای مردم، او یاری دهنده دین خدا و دفاع کننده از رسول خداست، و اوست با تقوای پاکیزه هدایت کننده هدایت شده. پیامبرتان بهترین پیامبر و وصیتان بهترین وصی و فرزندان او بهترین اوصیاء هستند.

ای مردم، نسل هر پیامبری از صلب خود او هستند ولی نسل من از صلب امیرالمؤمنین علی است.

ای مردم، شیطان آدم را با حسد از بهشت بیرون کرد. مبادا به علی حسد کنید که اعمالتان نابود شود و قدم‌هایتان بلغزد. آدم به خاطر یک گناه به زمین فرستاده شد در حالی که انتخاب شده خداوند عز و جل بود، پس شما چگونه خواهید بود در حالی که شماستید و در بین شما دشمنان خدا هستند.

بدانید که با علی دشمنی نمی‌کند مگر شقی و با علی دوستی نمی‌کند مگر با تقوی، و به او ایمان نمی‌آورد مگر مؤمن مخلص. به خدا قسم درباره علی نازل شده است سوره «و العصر»: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، وَالْعَصْرِ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ﴾، «قسم به عصر، انسان در زیان است» مگر علی که ایمان آورد و به حق و صبر راضی شد.

ای مردم، من خدا را شاهد گرفتم و رسالتم را به شما ابلاغ نمودم، و بر عهده رسول جز ابلاغ روشن چیزی نیست. ای مردم، از خدا بترسید آن گونه که باید ترسید و از دنیا نروید مگر آنکه مسلمان باشید.



### اشاره به کارشکنی‌های منافقین

ای مردم، «ایمان آورید به خدا و رسولش و به نوری که همراه او نازل شده است، قبل از آنکه هلاک کنیم وجوهی را و آن صورت‌ها را به پشت برگردانیم یا آنان را مانند اصحاب سبت لعنت کنیم». به خدا قسم، از این آیه قصد نشده است مگر قومی از اصحابم که آنان را به اسم و نسبشان

می‌شناسم، ولی مأمورم بر آنان پرده پوشی کنم. پس هر کس عمل کند مطابق آنچه در قلبش از حب یا بغض نسبت به علی می‌یابد.

ای مردم، نور از جانب خداوند عز و جل در من نهاده شده و سپس در علی بن ابی‌طالب و بعد در نسل او تا مهدی قائم، که حق خداوند و هر حقی که برای ما باشد می‌گیرد، چرا که خداوند عز و جل ما را بر کوتاهی کنندگان و بر معاندان و مخالفان و خائنان و گناهکاران و ظالمان و غاصبان از همه عالمیان حجت قرار داده است.

ای مردم، شما را می‌ترسانم و انداز می‌نمایم که من رسول خدا هستم، و قبل از من پیامبران بوده‌اند. آیا اگر من بمیرم یا کشته شوم شما عقب‌گرد می‌نمایید؟ هر کس به عقب برگردد به خدا ضرری نمی‌رساند، و خداوند به زودی شاکرین و صابرین را پاداش می‌دهد. بدانید که علی است توصیف شده به صبر و شکر و بعد از او فرزندانم از نسل او چنین‌اند.

ای مردم، با اسلامتان بر من منت مگذارید، بلکه بر خدا منت نگذارید، که اعمالتان را نابود می‌نماید و بر شما غضب می‌کند و شما را به شعله‌ای از آتش و مس گداخته مبتلا می‌کند. پروردگار شما در کمین است.

ای مردم، بعد از من امامانی خواهند بود که به آتش دعوت می‌کنند و روز قیامت کمک نمی‌شوند. ای مردم، خداوند و من از آنان بیزار هستیم. ای مردم، آنان و یارانشان و تابعینشان و پیروانشان در پایین‌ترین درجه آتش‌اند و چه بد است جای متکبران. بدانید که آنان «اصحاب صحیفه» هستند، پس هر یک از شما در صحیفه خود نظر کند.

راوی می‌گوید: وقتی پیامبر ﷺ نام «اصحاب صحیفه» را آورد اکثر مردم منظور حضرت از این کلام را نفهمیدند و برایشان سؤال انگیز شد، و فقط عده کمی مقصود حضرت را فهمیدند.

ای مردم، من امر خلافت را به عنوان امامت و وراثت آن در نسل خودم تا روز قیامت به ودیعه می‌سپارم، و من رسانیدم آنچه مأمور به ابلاغش بودم تا حجت باشد بر حاضر و غایب و بر همه کسانی که حضور دارند یا ندارند، به دنیا آمده‌اند یا نیامده‌اند. پس حاضران به غایبان و پدران به فرزندان تا روز قیامت برسانند.

و به زودی امامت را بعد از من به عنوان پادشاهی و با ظلم و زور می‌گیرند. خداوند غاصبین و تعدی کنندگان را لعنت کند. و در آن هنگام است - ای جن و انس - که می‌ریزد برای شما آنکه باید بریزد و می‌فرستد بر شما شعله‌ای از آتش و مس گداخته و نمی‌توانید آن را از خود دفع کنید. ای مردم، خداوند عز و جل شما را به حال خود رها نخواهد کرد تا آنکه خبیث را از پاکیزه جدا کند، و خداوند شما را بر غیب مطلع نمی‌کند. ای مردم، هیچ سرزمین آبادی نیست مگر آنکه در اثر تکذیب (اهل آن آیات الهی را) خداوند قبل از روز قیامت آنان را هلاک خواهد کرد و آن را تحت حکومت امام مهدی خواهد آورد، و خداوند وعده خود را عملی می‌نماید.

ای مردم، قبل از شما اکثر پیشینیان هلاک شدند، و خداوند آنها را هلاک نمود و اوست که آیندگان را هلاک خواهد کرد. خدای تعالی می‌فرماید: ﴿أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ...﴾، «آیا ما پیشینیان را هلاک نکردیم؟ آیا در پی آنان دیگران را نفرستادیم؟ ما با مجرمان چنین می‌کنیم. وای بر مکذبین در آن روز».

ای مردم، خداوند مرا امر و نهی نموده است، و من هم به امر الهی علی را امر و نهی نموده‌ام، و علم امر و نهی نزد اوست. پس امر او را گوش



دهید تا سلامت بمانید، و او را اطاعت کنید تا هدایت شوید و نهی او را قبول کنید تا در راه درست باشید، و به سوی مقصد و مراد او بروید، و راه‌های بیگانه شما را از راه او منحرف نکند.



### پیروان اهل بیت علیهم‌السلام و دشمنان ایشان

ای مردم، من راه مستقیم خداوند هستم که شما را به پیروی آن امر نموده، و سپس علی بعد از من، و سپس فرزندانم از نسل او که امامان هدایت‌اند، به حق هدایت می‌کنند و به یاری حق به عدالت رفتار می‌کنند.

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ، الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ، إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ، إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لَا الضَّالِّينَ﴾. این سوره درباره‌ی من نازل شده، و به خدا قسم درباره‌ی امامان نازل شده است. به طور عموم شامل آنان است و به طور خاص درباره‌ی آنان است. ایشان دوستان خدایند که ترسی بر آنان نیست و محزون نمی‌شوند، بدانید که حزب خداوند غالب هستند.

بدانید که دشمنان ایشان سفهاء گمراه و برادران شیاطین‌اند که اباطیل را از روی غرور به یکدیگر می‌رسانند.

بدانید که دوستان اهل بیت کسانی‌اند که خداوند در کتابش آنان را یاد کرده و فرموده است: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ...﴾ : «نمی‌یابی قومی را که به خدا و روز قیامت ایمان آورده باشند، و در عین حال با کسانی که با خدا و رسولش ضدیت دارند روی دوستی داشته باشند، اگر چه پدرانشان یا فرزندانشان یا برادرانشان یا فامیلشان باشند. آنان‌اند که ایمان در قلوبشان نوشته شده و خداوند آنان

را با روحی از خود تأیید فرموده و ایشان را به بهشتی وارد می‌کند که از پایین آن نهرها جاری است و در آن دائمی خواهند بود. خدا از آنان راضی است و آنان از خدا راضی هستند. آنان حزب خداوند هستند. بدانید که حزب خدا رستگارند».

بدانید که دوستان اهل بیت کسانی‌اند که خداوند عز و جل آنان را توصیف کرده و فرموده است: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبَسُوا اِيْمَانَهُمْ بِظُلْمٍ ...﴾: «کسانی که ایمان آورده‌اند و ایمانشان را با ظلم نپوشانده‌اند، آنان‌اند که برایشان امان است و آنان هدایت یافتگان‌اند».

بدانید که دوستان ایشان کسانی‌اند که ایمان آورده‌اند و به شک نیفتاده‌اند.

بدانید که دوستان ایشان کسانی‌اند که با سلامتی و در حال امن وارد بهشت می‌شوند، و ملائکه با سلام به ملاقات آنان می‌آیند و می‌گویند: «سلام بر شما، پاکیزه شدید، پس برای همیشه داخل بهشت شوید».

بدانید که دوستان ایشان کسانی هستند که بهشت برای آنان است و در آن بدون حساب روزی داده می‌شوند.

بدانید که دشمنان اهل بیت کسانی‌اند که به شعله‌های آتش وارد می‌شوند. بدانید که دشمنان ایشان کسانی‌اند که از جهنم در حالی که می‌جوشد صدای وحشتناکی می‌شنوند و شعله کشیدن آن را می‌بینند.

بدانید که دشمنان ایشان کسانی‌اند که خداوند درباره‌ی آنان فرموده است: ﴿كُلَّمَا دَخَلَتْ اُمَّةٌ لَعْنَتٌ اُخْتَهَا ...﴾: «هر گروهی که داخل جهنم می‌شوند همتای خود را لعنت می‌کنند، تا آنکه همه‌ی آنان در آنجا به یکدیگر بیوندند آخرین آنان با اشاره به اولین آنان می‌گویند: پروردگارا، اینان ما را گمراه کردند؛ پس عذاب دو چندان از آتش به آنان نازل کن. خدا

می‌فرماید: برای هر دو گروه عذاب مضاعف است ولی شما نمی‌دانید». بدانید که دشمنان ایشان کسانی‌اند که خداوند عز و جل می‌فرماید: ﴿كُلَّمَا أَلْفِي فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ...﴾: «هر گاه گروهی را در جهنم می‌اندازند خزانة داران دوزخ از ایشان می‌پرسند: آیا ترساننده‌ای برای شما نیامد؟ می‌گویند: بلی، برای ما نذیر و ترساننده آمد ولی ما او را تکذیب کردیم و گفتیم: خداوند هیچ چیز نازل نکرده است، و شما در گمراهی بزرگ هستید. و می‌گویند: اگر می‌شنیدیم یا فکر می‌کردیم در اصحاب آتش نبودیم. به گناه خود اعتراف کردند، پس دور باشند اصحاب آتش».

بدانید که دوستان اهل بیت کسانی هستند که در پنهانی از پروردگارشان می‌ترسند و برای آنان مغفرت و اجر بزرگ است.

ای مردم، چقدر فاصله است بین شعله‌های آتش و بین اجر بزرگ! ای مردم، دشمن ما کسی است که خداوند او را مذمت و لعنت نموده، و دوست ما کسی است که خداوند او را مدح نموده و دوستش بدارد.

ای مردم، بدانید که من نذیر و ترساننده‌ام و علی بشارت دهنده است. ای مردم، بدانید که من مُنذر و بر حذر دارنده‌ام و علی هدایت کننده است. ای مردم، من پیامبرم و علی جانشین من است.

ای مردم، بدانید که من پیامبرم و علی امام و وصی بعد از من است، و امامان بعد از او فرزندان او هستند. بدانید که من پدر آنانم و آنها از صلب او به وجود می‌آیند.



### حضرت مهدی عجل الله فرجه

بدانید که آخرین امامان، مهدی قائم از ماست. اوست غالب بر ادیان،

اوست انتقام گیرنده از ظالمین، اوست فاتح قلعه‌ها و منهدم کننده آنها، اوست غالب بر هر قبیله‌ای از اهل شرک و هدایت کننده آنان.

بدانید که اوست گیرنده انتقام همه خون‌های اولیاء خدا. اوست یاری دهنده دین خدا.

بدانید که اوست استفاده کننده از دریایی عمیق. اوست که هر صاحب فضیلتی را به قدر فضلش و هر صاحب جهالتی را به قدر جهلش نشانه می‌دهد. اوست انتخاب شده و اختیار شده خداوند. اوست وارث هر علمی و احاطه دارنده به هر فهمی.

بدانید که اوست خبر دهنده از پروردگارش، و بالا برنده آیات الهی. اوست هدایت یافته محکم بنیان. اوست که کارها به او سپرده شده است.

اوست که پیشینیان به او بشارت داده‌اند، اوست که به عنوان حجت باقی می‌ماند و بعد از او حجتی نیست. هیچ حقی نیست مگر همراه او، و هیچ نوری نیست مگر نزد او.

بدانید او کسی است که غالبی بر او نیست و کسی بر ضد او کمک نمی‌شود. اوست ولی خدا در زمین و حکم کننده او بین خلقتش و امین او بر نهان و آشکارش.

## ۹

### مطرح کردن بیعت

ای مردم، من برایتان روشن کردم و به شما فهمانیدم، و این علی است که بعد از من به شما می‌فهماند.

بدانید که من بعد از پایان خطابه‌ام شما را به دست دادن با من به عنوان بیعت با او و اقرار به او، و بعد از من به دست دادن با خود او فرا می‌خوانم. بدانید که من با خدا بیعت کرده‌ام و علی با من بیعت کرده است، و من از جانب خداوند برای او از شما بیعت می‌گیرم. ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ...﴾: «کسانی که با تو بیعت می‌کنند در واقع با خدا بیعت می‌کنند، دست خداوند بر روی دست آنان است. پس هر کس بیعت را بشکند بر ضرر خود اوست، و هر کس به آنچه با خدا عهد بسته وفادار باشد خداوند به او اجر عظیمی عنایت خواهد کرد».

## ۱۰

### حلال و حرام، واجبات و محرمات

ای مردم، حج و عمره از شعائر الهی هستند، ﴿فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا...﴾: «هر کس به خانه خدا به عنوان حج یا عمره بیاید برای او اشکالی نیست که بر صفا و مروه بسیار طواف کند، و هر کس کار خیری را بدون چشم داشتی انجام دهد خداوند سپاسگزار داناست».

ای مردم، به حج خانه خدا بروید. هیچ خاندانی به خانه خدا وارد نمی‌شوند مگر آنکه مستغنی می‌گردند و شاد می‌شوند، و هیچ خاندانی آن را ترک نمی‌کنند مگر آنکه منقطع می‌شوند و فقیر می‌گردند.

ای مردم، هیچ مؤمنی در موقف (عرفات، مشعر، منی) وقوف نمی‌کند مگر آنکه خداوند گناهان گذشته او را تا آن وقت می‌آمزد، و هر گاه که حشش پایان یافت اعمالش را از سر می‌گیرد.

ای مردم، حاجیان کمک می‌شوند و آنچه خرج می‌کنند به آنان باز

می‌گردد، و خداوند جزای محسنین را ضایع نمی‌نماید.  
ای مردم، با دین کامل و با تَفَقُّه و فهم به حج خانه خدا بروید و از آن  
مشاهد مشرفه جز با توبه و دست کشیدن از گناه بر مگردید.

ای مردم، نماز را بپا دارید و زکات را بپردازید همانطور که خداوند عز و  
جل به شما فرمان داده است و اگر زمان طولی بر شما گذشت و کوتاهی  
نمودید یا فراموش کردید، علی صاحب اختیار شماس است و برای شما بیان  
می‌کند، او که خداوند عز و جل بعد از من به عنوان امین بر خلقش او را  
منصوب نموده است. او از من است و من از اویم.

او و آنان که از نسل من اند از آنچه سؤال کنید به شما خبر می‌دهند و  
آنچه را نمی‌دانید برای شما بیان می‌کنند.

بدانید که حلال و حرام بیش از آن است که من همه آنها را بشمارم و  
معرفی کنم و بتوانم در یک مجلس به همه حلال‌ها دستور دهم و از همه  
حرام‌ها نهی کنم. پس مأمورم که از شما بیعت بگیرم و با شما دست بدهم بر  
اینکه قبول کنید آنچه از طرف خداوند عز و جل درباره امیر المؤمنین علی و  
جانشینان بعد از او آورده‌ام که آنان از نسل من و اویند، و آن موضوع امامتی  
است که فقط در آنها پیا خواهد بود، و آخر ایشان مهدی است تا روزی که  
خدای مدبر قضا و قدر را ملاقات کند.

ای مردم، هر حلالی که شما را بدان راهنمایی کردم و هر حرامی که شما را  
از آن نهی نمودم، هرگز از آنها بر نگشته‌ام و تغییر نداده‌ام. این مطلب را به  
یاد داشته باشید و آن را حفظ کنید و به یکدیگر سفارش کنید، و آن را تبدیل  
نکنید و تغییر ندهید.

من سخن خود را تکرار می‌کنم: نماز را بپا دارید و زکات را بپردازید و  
به کار نیک امر کنید و از منکرات نهی نمایید.

بدانید که بالاترین امر به معروف آن است که سخن مرا بفهمید و آن را به کسانی که حاضر نیستند برسانید و او را از طرف من به قبولش امر کنید و از مخالفتش نهی نمایید، چرا که این دستوری از جانب خداوند عز و جل و از نزد من است، و هیچ امر به معروف و نهی از منکر نمی‌شود مگر با امام معصوم.

ای مردم، قرآن به شما می‌شناساند که امامان بعد از علی فرزندان او هستند و من هم به شما شناساندم که آنان از نسل من و از نسل اویند. آنجا که خداوند در کتابش می‌فرماید: ﴿وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقْبِهِ﴾، «آن امامت را به عنوان کلمه باقی در نسل او قرار داد»، و من نیز به شما گفتم: «اگر به آن دو (قرآن و اهل بیت) تمسک کنید هرگز گمراه نمی‌شوید».

ای مردم، تقوی را، تقوی را. از قیامت بر حذر باشید همانگونه که خدای عزوجل فرموده: ﴿إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ﴾، «زلزله قیامت شیئی عظیمی است».

مرگ و معاد و حساب و ترازوهای الهی و حسابرسی در پیشگاه رب العالمین و ثواب و عقاب را به یاد آورید. هر کس حسنه با خود بیاورد طبق آن ثواب داده می‌شود، و هر کس گناه بیاورد در بهشت او را نصیبی نخواهد بود.

## ۱۱

### بیعت گرفتن رسمی

ای مردم، شما بیش از آن هستید با یک دست و در یک زمان با من دست دهید، و پروردگارم مرا مأمور کرده است که از زبان شما اقرار بگیرم درباره

آنچه منعقد نمودم برای علی امیرالمؤمنین و امامانی که بعد از او می آیند و از نسل من و اویند، چنانکه به شما فهماندم که فرزندان من از صلب اویند.

پس همگی چنین بگویید:

«ما شنیدیم و اطاعت می کنیم و راضی هستیم و سر تسلیم فرود می آوریم درباره آنچه از جانب پروردگار ما و خودت به ما رساندی درباره امر امامت امامان علی امیرالمؤمنین و امامانی که از صلب او به دنیا می آیند. بر این مطلب با قلب هایمان و با جانمان و با زبانمان و با دستنمان با تو بیعت می کنیم. بر این عقیده زنده ایم و با آن می میریم و روز قیامت با آن محشور می شویم. تغییر نخواهیم داد و تبدیل نمی کنیم و شک و انکار نمی نماییم و تردید به دل راه نمی دهیم و از این قول بر نمی گردیم و پیمان را نمی شکنیم.

تو ما را به موعظه الهی نصیحت نمودی درباره علی امیرالمؤمنین و امامانی که گفتی بعد از او از نسل تو و فرزندان اویند، یعنی حسن و حسین و آنان که خداوند بعد از آن دو منصوب نموده است.

پس برای آنان عهد و پیمان از ما گرفته شد، از قلب هایمان و جان هایمان و زبان هایمان و ضمائرمان و دستهایمان. هر کس توانست با دست بیعت می نماید و گرنه با زبانش اقرار می کند. هرگز در پی تغییر این عهد نیستیم و خداوند (در این باره) از نفسهایمان دگرگونی نبیند.

ما این مطالب را از قول تو به نزدیک و دور از فرزندانمان و فامیلیمان می رسانیم، و خدا را بر آن شاهد می گیریم. خداوند در شاهد بودن کفایت می کند و تو نیز بر این اقرار ما شاهد هستی».

ای مردم، چه می گوید؟ خداوند هر صدایی را و پنهانی های هر کسی را می داند. پس هر کس هدایت یافت به نفع خودش است و هر کس گمراه



شد به ضرر خودش گمراه شده است، و هر کس بیعت کند با خداوند بیعت می‌کند. دست خداوند بر روی دست بیعت کنندگان است.

ای مردم، با خدا بیعت کنید و با من بیعت نمایید و با علی امیرالمؤمنین و حسن و حسین و امامان از ایشان در دنیا و آخرت، به عنوان امامتی که در نسل ایشان باقی است بیعت کنید. خداوند بیعت شکنان را هلاک و وفاداران را مورد رحمت قرار می‌دهد. و هر کس بیعت را بشکند به ضرر خویش شکسته است، و هر کس به آنچه با خدا پیمان بسته وفا کند خداوند به او اجر عظیمی عنایت می‌فرماید.

ای مردم، آنچه به شما گفتم بگویید، و به علی به عنوان «امیرالمؤمنین» سلام کنید و بگویید: «شنیدیم و اطاعت کردیم، پروردگارا مغفرت تو را می‌خواهیم و بازگشت به سوی توست». و بگویید: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ...﴾ : «حمد و سپاس خدای را که ما را به این راه هدایت کرد، و اگر خداوند هدایت نمی‌کرد ما هدایت نمی‌شدیم. فرستادگان پروردگاران به حق آمده‌اند».

ای مردم، فضایل علی بن ابی‌طالب نزد خداوند - که در قرآن آن را نازل کرده - بیش از آن است که همه را در یک مجلس بشمارم. پس هر کس درباره آنها به شما خبر داد و معرفت آن را داشت او را تصدیق کنید.

ای مردم، هر کس خدا و رسولش و علی و امامانی را که ذکر کردم اطاعت کند به رستگاری بزرگ دست یافته است.

ای مردم، کسانی که برای بیعت با او و قبول ولایت او و سلام کردن به عنوان «امیرالمؤمنین» با او، سبقت بگیرند آنان رستگارانند و در باغ‌های نعمت خواهند بود.

ای مردم، سخنی بگویید که به خاطر آن خداوند از شما راضی شود، و

اگر شما و همه کسانی که در زمین هستند کافر شوند به خدا ضرری  
نمی‌رسانند.

خدایا، به خاطر آنچه ادا کردم و امر نمودم مؤمنین را بیامرز، و بر  
منکرین که کافرند غضب نما، و حمد و سپاس مخصوص خداوند عالم  
است.

\* \* \*

در اینجا ترجمه فارسی خطبه غدیر پایان می‌پذیرد.